

“ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ,,
Ο ΞΗΡΟΠΟΤΑΜΙΤΗΣ
ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΓΙΩ ΟΡΕΙ ΑΘΩ,
ΙΕΡΑΣ ΚΟΙΝΟΒΙΑΚΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΑΥΤΗΣ ΑΡΧΙΜ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΑΘΩ

ΓΕΝΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΓΙΩ ΟΡΕΙ ΑΘΩ ΜΟΝΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΩΝ

'Ο Πρώτος. 'Ο Όμόσπονδος Σύνδεσμος. 'Η Ίερά Ήμιστασία.
 'Η Σύναξις τῶν Ἀντιπροσώπων (Ίερά Κοινότης).

IV

Ἐκ τῶν τελευταίων τυπικῶν, ὃ ἀναγνώστης παρετήρησεν ὅτι δύο σώματα κοινῆς δράσεως συνεστήθησαν, τὸ τῶν τεσσάρων ἐπιστατῶν ἢ ἡ Ίερά Ἁμιστασία ὡς νῦν καλεῖται καὶ τὸ τῶν 20 ἀντιπροσώπων ἢ ἡ Ίερά Κοινότης.

Τὸ πρῶτον συνεστήθη τῷ 1783, ἀλλὰ τὸ δεύτερον ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφάνισεως τῶν ἐν Ἀθῶ μοναχῶν. Ἡ διαφορὰ ἐγκεῖται εἰς τοῦτο, ὅτι εἰς τὴν παλαιὰν ἐποχὴν συνηθροίζοντο οἱ ἡγούμενοι τῶν πολλῶν τότε μονῶν τρεῖς τοῦ ἔτους, κατόπιν δὲ οἱ εἴκοσι συχνότερον, κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ 10' αἰῶνος ἔλαβε νέαν τινα ἐξέλιξιν ὁ θεσμὸς γενομένης τῆς συνόδου μᾶλλον διαρκοῦς καὶ ἀντὶ τῶν ἡγουμένων παρουσιάζονται οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν.

Ἡ σύνοδος τῶν ἀντιπροσώπων κατέστη διαρκῆς (διακοπόμενη μόνον κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα) κυρίως ἀφ' ὅτου ἤρξαντο ἐκδηλοῦμεναι αἱ ἱερόσυλοι διαθέσεις τῶν δύο ἡγεμονιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας πρὸς δήμευσιν τῶν ἱερῶν κτημάτων.

Αἱ συνεδριάσεις τῆς Ἱ. Κοινότητος ἐγένοντο καὶ ἑξακο-
λουθοῦν εἰσέτι νὰ γίνωνται ἐκάστην Δευτέραν, Τετάρτην καὶ
Παρασκευήν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἐκάστην ἐν ἀνάγκῃ δι' ἐκτάκτους
ὑποθέσεις.

Παρόντων 14 ἀντιπροσώπων ἀρχίζει ἡ συνεδρίασις διὰ
τῆς ὑπογραφῆς τοῦ πρακτικοῦ τῆς προπαραελθούσης συνεδριά-
σεως. Μετὰ τοῦτο ἀναγιγνώσκεται ἐν σχεδίῳ τὸ πρακτικὸν τῆς
προηγούμενης τοιαύτης καὶ εἶτα ἀναγιγνώσκεται ἡ ἀλληλογρα-
φία, μεθ' ὃ ἀρχεται ἡ ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων συζήτησις ὑπὸ τὴν
προεδρίαν τοῦ Πρωτεπιστάτου, ὅστις καὶ εἰσηγεῖται τὰς διαφό-
ρους ὑποθέσεις. Οὗτος οὔτε γνώμην οὔτε ψῆφον ἔχει, οἱ δὲ ἀν-
τιπρόσωποι τῶν Ἱ. Μονῶν ἐκθέτουν τὰς γνώμας αὐτῶν καὶ ψη-
φίζουν κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἱεραρχικὴν σειρὰν τῶν Μονῶν των.

Ὡς ἐσημειώσαμεν, ἡ Ἱερὰ Ἐπιστασία προωρίσθη ἀρχι-
κῶς ὡς σῶμα οἰκονομικόν, διοικητικὸν καὶ πρωτοβαθμίως δι-
καστικόν, ἀλλ' ἡ ἐξουσία αὕτη περιορίσθη γενομένης τῆς συνό-
δου τῶν ἀντιπροσώπων διαρκοῦς. Ἡ σύναξις τῶν ἀντιπροσώπων
ἢ ἡ Ἱερὰ Κοινότης οὕσα σῶμα νομοθετικὸν προσέλαβεν ἕνεκα
τῆς διαρκείας τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς καὶ ἄλλας ιδιότητας διὰ τῶν
ὁποίων ἐμείωσε τὴν ἀξίαν τῆς Ἱ. Ἐπιστασίας. Ἡ Ἱερὰ Ἐπιστα-
σία κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας, διαρκῶς ἤρχετο εἰς ἐ-
παφὴν μετὰ τοῦ Τούρκου διοικητοῦ διὰ πάντα τὰ ἔχοντα σχέσιν
μὲ τοὺς νόμους τῆς πολιτείας καὶ τὸ ἐκτελεστικὸν μέρος τῶν
δύο σώμάτων.

Ὁ Τούρκος διοικητὴς (Καϊμακάμης) ἐνεφανίζετο εἰς τὴν
Ἱ. Κοινότητα καὶ προήδρευεν τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς εἰς ὠρι-
σμένας περιπτώσεις. Ὅταν π. χ. εἶχε νὰ κοινοποιήσῃ διαταγὴν
τινα τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ Θεσσαλονίκης, ν' ἀκούσῃ καὶ νὰ γνω-
μοδοτήσῃ ἐπὶ ὑποθέσεως κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκρίνετο ἀναγκαία ἡ
ἐπικύρωσις αὐτοῦ ἢ ζητήματος δημοσίας ἀσφαλείας κλπ.

Ἡ εἴσπραξις τῶν φόρων, αἱ πληρωμαί, ἡ ἀλληλογραφία
μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Θεσσαλονικῆ ἐπιτρόπων
τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ παντὸς ἐτέρου, ἡ ἐπίβλεψις τῶν Καρυῶν,
ἡ λύσις μικροδιαφορῶν τῶν μοναχῶν ἢ καὶ λαϊκῶν, ἡ διοίκησις
τριακοντάδος ὄροφυλάκων (σερδαρῶν) κλπ. ἦσαν αἱ ἀσχολίαι
καὶ τὰ καθήκοντα τῆς Ἱ. Ἐπιστασίας.

Ἡ Ἱερὰ Κοινότης εἶχε ἐπίτροπον ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἕτερον ἐν Θεσσαλονίκῃ τοὺς ὁποίους ἐλάμβανεν ἐκ τῶν καλλιτέρων Ἀγιορειτῶν. Ἡ τάξις αὕτη ἤρχισεν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἡ συντεχνία τῶν γουναράδων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντεπροσώπευε τὸ Ἅγιον Ὅρος, ἀλλὰ τοῦτο περιορισμένως διότι αἱ σπουδαῖαι ὑποθέσεις διεξήγοντο διὰ τοῦ Μποσταντζήμπαση καὶ δι' ἀπεσταλμένων Ἀγιορειτῶν.

Ἡ Ἱερὰ Κοινότης ἐστερεῖτο Κανονισμοῦ. Ἐνομοθέτει καὶ ἐδίκαζε τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα ἅτινα ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν ἀρχαίων τυπικῶν καὶ ἐπὶ τῶν διὰ τοῦ χρόνου καθιερωθεισῶν συνηθειῶν. Ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τῶν ὁποίων δὲν ὑπῆρχε τὸ αὐταπόδεικτον, βάσιν εἶχε τὴν χριστιανικὴν συνείδησιν.

Οὐδεὶς μεγαλοπρεπέστερος βωμὸς τῆς δικαιοσύνης ἢ τὸ δικαστήριον τῆς χριστιανικῆς συνειδήσεως ὅταν ὁμως ὄντως λειτουργῇ.

Πρακτικὰ εἰηροῦντο μόνον ἐπὶ σπουδαίων ὑποθέσεων ὡς καὶ ἀντίγραφα τῶν ἀποστελλομένων ἐγγράφων, ἀλλὰ μετὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καθιερώθησαν πατριαρχικῇ ἐντολῇ πρακτικὰ ὑπογραφόμενα ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων.

Ο Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μνημονεύεται εἰς ἅπαντας τοὺς ναοὺς τοῦ Ἁγίου Ὁρους ὡς ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἱερᾶς χερσονήσου. Ἡ πρὸς τὸν Πατριάρχην ὑποταγὴ εἶναι ὅλως Πνευματικὴ.

Εἶδομεν ὅτι τὸ Ἅγιον Ὅρος ἐξηρητήθη ἀνέκαθεν ἐκ τῶν βασιλέων.

Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τῶν Στουδίων Εὐθύμιος ὁ σταλεὶς εἰς Ἅγιον Ὅρος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Τιμισκῆ ὅπως ἐκπονήσῃ τὴν πρώτην νομοθεσίαν τῶν μοναχῶν, δὲν ἀναφέρει οὐδὲν ἀπολύτως ὡς νομοθετηθὲν κατ' ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλ' ὅτι «ταῦτα διώρισται καὶ τετύπεται κοινῇ γνώμῃ καὶ συναινέσει πάντων τῶν τοῦ Ἄθω εὐλαβεστάτων ἡγουμένων».

Ὅμοίως καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Τζιτζιλοῦκη Κοσμάς ὁ σταλεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου πρὸς σύνταξιν τοῦ Β' τυπικοῦ ἐκήρυξεν ὅτι οἱ ἔνθε-

σμοι καὶ ψυχοφελεῖς τύποι ἐτυπώθησαν καὶ ἐπράχθησαν «οὐκ ἔξουσιαστικῶς, οὔτε μὴν ἀϋθεντικῶς, οὔτε ἀβουλεύτως καὶ ἀπειρισκέπτως, ἀλλὰ θελήσει καὶ ἀρεσκείᾳ ἀπάντων τῶν τοῦ Ὁρους εὐλαβεστάτων μοναχῶν καὶ καθηγουμένων».

Ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς ἔσκεπον μὲν τὸ Ἅγιον Ὅρος ἀλλ' οὐδεμίαν ἐπέμβασιν ἐνήργησαν εἰς τὴν ὕλικὴν καὶ πνευματικὴν διοίκησιν αὐτοῦ, οἱ δὲ Πατριάρχαι οὐδαμῶς μνημονεύονται.

Ταῦτα ὅμως μέχρι τοῦ 1313 ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος Β' ἐθεώρησεν ἀναγκαίαν τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου χειροτονίαν τοῦ Πρώτου.

Κατὰ τὸ ΙΔ' αἰῶνα ὅτε ἐπεκράτησαν ἐν Μακεδονίᾳ οἱ Σέρβοι, ὁ Πατριάρχης ὡς πνευματικὸς ἀρχηγὸς ὑπήγαγε τὸ Ἅγιον Ὅρος ὑπὸ τὸν Ἱερισσοῦ διὰ λόγους πολιτικὸς καὶ θρησκευτικὸς, οἵτινες περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος ἀρθέντες πάλιν, ὁ Πατριάρχης ἔσπευσε νὰ κηρύξη τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ὁρους καὶ νὰ φροντίσῃ κατ' αἴτησιν τῶν Ἀγιορειτῶν καθὼς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ περὶ ἀνορθώσεως τοῦ μοναχικοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν δικαίων τοῦ Πρώτου.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν, οἱ Πατριάρχαι τὴν αὐτὴν πορείαν ἠκολούθησαν, ἐμερίνησαν ὅμως μεγάλως ὑπὲρ τῆς οἰκονομικῆς ἀνορθώσεως τῶν Μονῶν κατὰ τὸν ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' ὡς καὶ τὸν ΙΗ' αἰῶνα κατὰ τοὺς ὁποίους ἐμαστιζόντο αὐταὶ ὑπὸ πενίας γράφοντες πανταχοῦ ἐν Ἑλλάδι, Τουρκίᾳ, Βλαχίᾳ, Μολδαυίᾳ καὶ Ῥωσσίᾳ εἰς τοὺς δυναμένους νὰ βοηθήσουν καὶ δίδοντες εἰς τοὺς Ἀγιορείτας ἠθικὴν ἐνίσχυσιν καὶ συστατικὰ γράμματα.

Ἐπίσης ὅλως ἰδιαιτέρως ἐμερίνησαν ἐπιτυχῶς κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ ὑπὲρ τῆς ἀναβιώσεως τοῦ κατ' ἐξοχὴν μοναχικοῦ καὶ θείου πολιτεύματος τοῦ κοινοβιακοῦ. Πάντα δὲ ταῦτα χωρὶς νὰ θίξουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἀφοῦ καὶ ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Α' τῷ 1541 θέλων νὰ ἐγείρῃ μεγάλην τὴν ἔρημον Μονὴν τοῦ Σταυρονικήτα δι' ἰδίας αὐτοῦ δαπάνης, ἠρώτησε τοὺς Ἀγιορείτας «εἰ ἄρα γε γνωμοδοτοῦσιν ἅπαντες πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπίδοσιν», καὶ ταῦτα ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ δαπανήσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει σκοποῦ ἴδιον χρῆμα.

Ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρις ἐρμηνεύων ἐπαρκῶς τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας ἐν τούτῳ ἔγραφε· «Οὐδὲν ἂν οὕτως εἶη περισπούδαστον καὶ βασιλεῦσι καὶ πατριάρχαις, ὡς ἡ τῶν ἱερῶν καὶ σεβασμίων μονῶν καὶ μοναστηρίων συντήρησις καὶ ἡ τούτων ἐλευθερία καὶ τὸ φυλάττεσθαι τὰ τούτων δίκαια καὶ προνόμοια ἀκαταπάτητα καὶ βέβαια καὶ ἀσάλευτα, καὶ τὸ ἀνανεοῦν, εἶτε ἐπικυροῦν καὶ ἐπιβεβαιοῦν καὶ κρατύνειν τὰ τῶν πάλαι αὐτοκρατόρων δεσποτῶν τε καὶ πατριαρχῶν σεπτὰ χρυσοβουλά τε καὶ γράμματα τὰ τούτοις ἐπιβραβευθέντα τοῖς θείοις ναοῖς καὶ μοναστηρίοις κλπ.»

Οἱ Ἁγιορεῖται ὑπερβαλλόντως σέβονται καὶ τιμοῦν τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην ὡς κορυφὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ οὐχὶ μόνον οἱ Ἕλληνες μοναχοί, ἀλλ' ἐξ Ἰσου καὶ πάντες οἱ σλαῦοι τοιοῦτοι.

ΓΝΩΜΙΚΑ ΟΣΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

«Ἴδου αἱ ἡμέραι, τὰ ἔτη καὶ οἱ μῆνες παρέρχονται ὡς ὄνειρον καὶ ὡς σκιὰ δειλινή, καὶ ἡ φοβερὰ καὶ μεγάλη παρουσία τοῦ Χριστοῦ ἔρχεται ταχέως. Καὶ πράγματι φοβερὰ θὰ εἶναι ἡ ἡμέρα ἐκείνη εἰς τοὺς ἀμαρτωλοὺς καὶ εἰς ὅσους ἀποφεύγουν νὰ πράξουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ σωθοῦν, λοιπὸν παρακαλῶ ὑμᾶς ἀδελφοί μου γνήσιοι, ἅς μὴ μεριμνῶμεν περὶ τῶν γηίνων πραγμάτων, διότι ὅλα παρέρχονται, ὅλα ἀφανίζονται καὶ τίποτε δὲν ὠφελεῖ ἡμᾶς κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, ἐκτὸς τῶν ἀγαθῶν πράξεων τὰς ὁποίας θὰ λάβωμεν μαζί μας».

Ὁσ. Ἐφραίμ τοῦ Σύρου

Τὰ κοινόβια μοναστήρια εἶναι κέντρα εἰς τὰ ὁποῖα ἐπιτελεῖται ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ πειστικότητι ἢ ἀπάρνησις πάσης ὑλιστικῆς καὶ ἐγωϊστικῆς ῥοπῆς, ἢ ἀφοσίωσις τοῦ ἀνθρώπου ὑπὲρ τοῦ πλησίον, ἢ ἀγνή καὶ ἄδολος ἐξυπηρέτησις σκοποῦ ἀνωτέρου τῶν ἐπαράτων ἀτομικῶν συμφερόντων.

ΤΕΧΝΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΝ ΑΓΙΩ ΟΡΕΙ

Οἱ καθηγηταὶ τοῦ Μοναχισμοῦ ἐθεώρησαν ἀπαραίτητον ἀρχὴν εἰς τὸν κοινοβιάτην μοναχὸν τὴν αὐστηρὰν καὶ παθητικὴν ὑπακοὴν πρὸς τὸν ἡγούμενον, ἥτις μετὰ τῆς προσευχῆς ἀποτελεῖ τεῖχος ἀπροσμάχητον κατὰ τῶν βελῶν τοῦ πονηροῦ, ἀλλὰ διὰ τοὺς ὅπωςδὴποτε ἰδιορρυθμῶς ἀσκουμένους, λόγῳ περισσοτέρων πνευματικῶν ἀγωνισμάτων — καὶ ἐνταῦθα ἐννοοῦμεν τοὺς ἡσυχαστὰς καὶ ἐρημίτας καὶ οὐχὶ τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν τελοῦντας ἰδιορρυθμίτας ἀδελφούς μας τῶν ἐννέα ἰδιορρυθμῶν Μονῶν — ἐθέσπισαν ἀπαραίτητον τὴν ἐργασίαν (ἐργόχειρον), ἣ ὁποία συνίστατο εἰς τὴν παραγωγὴν βαναύσων τινῶν τεχνουργημάτων, σκοπὸν ἔχόντων τὴν ἐκ τῆς ἐργασίας ἡθικὴν μᾶλλον ὠφέλειαν ἢ τὴν προαγωγὴν αὐτῶν διὰ βιοτεχνικῆς ἀμίλλης. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον αἱ τέχναι δὲν προώδευσαν εἰς τὰς ἀρχαίας ἐστίας τοῦ μοναχικοῦ βίου.

Ὁ μοναχισμὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους φαίνεται εὐτυχέστερος εἰς τὰς τέχνας καὶ μάλιστα τὴν καλλιτεχνίαν. Ἡ ἔρευνα εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Μονῶν δεικνύει ὅτι οἱ μοναχοὶ ἀπὸ τοῦ Ἱ αἰῶνος ἐπεδόθησαν ἱκανῶς καὶ ἐπιτυχῶς εἰς τὴν ἀντιγραφὴν ἐπὶ μεμβρανῶν. Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ κτίτωρ τῆς Λαύρας ἐφημίζετο εἰς τοὺς χρόνους αὐτοῦ ὡς καλλιγράφος καὶ ταχυγράφος, μακρὸς δὲ κατάλογος θὰ ἐσχηματιζέτο ὑπὸ ἐκείνου, ὅστις θ' ἀνελάμβανε νὰ γράψῃ εἰδικῶς περὶ τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τοιούτων καλλιτεχνῶν, καθὼς καὶ περὶ τῶν ἐπιδοθέντων εἰς ἄλλους κλάδους τῆς καλλιτεχνίας καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν. Διὰ νὰ κατορθωθῇ τοῦτο ἀπαιτεῖται ἡλύσις τοῦ αἰωνίου προβλήματος τῶν εἰδικῶν, ἣ εὗρεσις χορηγοῦ καὶ ἡ ἀκριβὴς καὶ ἐλευθέρως ἔρευνα τῶν βιβλιοθηκῶν, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν θεωρεῖται ἐκ τῶν κατορθωτῶν, ἐπὶ τοῦ παρόντος τουλάχιστον, παρ' ὅλην τὴν παρουσιαζομένην καλὴν διάθεσιν.

Ἡ ζωγραφικὴ ἐκαλλιεργήθη περισσότερο ἢ πάσῶν τῶν ἄλλων τεχνῶν ὑπὸ τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγ. Ὄρους, ἀλλ' εἰς τὸν κλάδον μόνον τῆς ἀγιογραφίας. Εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ εἴπωμεν καὶ ὅ-

λίγα περὶ τῆς ζωγραφικῆς εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους.

Εἰς τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ δοξασθεῖσαι τέχναι τοῦ Ἀπελλοῦ καὶ Ζεύξιου, Φειδίου καὶ Πραξιτέλου εἴτυχον ὑπὸ τῶν πρώτων χριστιανῶν κακῆς ὑποδοχῆς. Τὰ θέματα τῶν ἀρχαίων συνθέσεων ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τῆς νέας θρησκείας βέβηλα καὶ δὲν εἶναι διόλου τολμηρὸς ὁ πιστεύων ὅτι πλεῖστα ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῶν ἀρχαίων καλῶν τεχνῶν ἐξηφανίσθησαν ὑπὸ τῶν φανατικῶν ὁπαδῶν αὐτῆς. Εἰς τὸν λαὸν διεπόμενον πολιτικῶς καὶ κοινωνικῶς ὑπὸ τῆς νέας θρησκείας, αἱ βέβηλοι τέχναι δὲν εἶχον τοῦ λοιποῦ θέσιν. Μάταιαι ἀπέβησαν αἱ προσπάθειαι τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, εἰς δὲ τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου ἀναγιγνώσκομεν τὸν ἐπιτάφιον τῆς γλυφίδος: «Ἦρσεν αἰτηθῆναι ἀπὸ τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων (Ἄνωριου καὶ Θεοδοσίου) ἵνα τὰ λείψανα τῆς εἰδωλολατρείας μὴ μόνον τὰ ἐν ξοάνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν οἰοισδῆποτε τόποις, ἢ ἄλλοις ἢ δένδροις παντὶ τρόπῳ ἐξαλειφθῆναι» (Καν. ΠΔ), κατὰ δὲ τὴν εἰκονομαχίαν δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν ὅποια τύχη παρ' ὀλίγον ἐπεφυλάσσετο καὶ εἰς τὸν χρωστήρα. Ἡ φυσικὴ σχολὴ προεγράφη. Ἡ ἑλληνικὴ τέχνη ἢ ἐνώσασα δύο μεγαλοεργοὺς δυνάμεις, τὸ ἰδανικὸν καὶ τὴν φύσιν, ἢ παγιώσασα τοὺς νόμους ὑπὸ τῶν ὁποίων διέπεται ἢ ἐκδήλωσις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὠραίου, ἐξέπνευσε. Οἱ τεχνῖται προετίμων νὰ θραύσουν χρωστήρας καὶ γλυφίδας, παρὰ νὰ ὑφίστανται τὴν μανίαν φανατικῶντος λαοῦ καὶ διαρκῆ τὴν ἀπογοήτευσιν. Τότε ἀνεφάνησαν ἀμαθεῖς τεχνῖται σχεδιάζοντες ἀξέστως μαρτύρια ἁγίων καὶ γεγονότα ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν, μὲ γραμμὰς ἀπλᾶς καὶ χρώματα τυχαῖα. Τὰ δείγματα ταῦτα τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων ὁμοιάζουν μὲ τὰς ἐπιμελημένας ἀλλ' ἀτέχνους ἐργασίας τῆς Κίνας καὶ Ἰαπωνίας· βαθμηδὸν ὅμως ἐδημιουργήθη ἡ βυζαντινὴ γραφίς, ἣτις ὅπως ἀποκτήσῃ ἀκμὴν καὶ δόξαν ἔπρεπε νὰ ἐμπνευσθῇ ἐκ τῆς ἀρχαίας τέχνης. Τὸ μεταξὺ Δ' καὶ Θ' αἰῶνος χρονικὸν διάστημα δεικνύει τὴν προσπάθειαν τούτων, ὁ δὲ ΙΒ' αἰὼν τὴν ἐπιτυχίαν καὶ τὴν ἐνσάρκωσιν οὕτως εἰπεῖν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πνεύματος τῆς τέχνης, τὸ ἅπαν τῆς βυζαντινῆς γραφίδος.

Ἐντεῦθεν ἡ τέχνη ἐργασθεῖσα οὐχὶ χάριν ἑαυτῆς, ἀλλὰ

χάριν τῆς θρησκείας, τῆς ὁποίας ἀπετέλεσεν ἀπλοῦν βοηθητικὸν μέσον, ἐφάνη εὐτυχεστάτη εἰς παράστασιν θρησκευτικῶν θεμάτων. Αἱ καλαὶ βυζαντιναὶ εἰκόνες ἀποπνέουν πᾶσαι μεγαλεῖον, γαλήνην, σέβας, κάτι τὸ ὑπερφυῆς τὸ ὁποῖον δὲν ἀπαντᾶται εἰς τὰς φυσιολογικὰς σχολὰς καὶ διὰ τοῦτο δικαίως οἱ νεώτεροι ἤρχισαν νὰ μελετοῦν τὴν βυζαντινὴν τέχνην, ἰδίως Γερμανοὶ καὶ Ρῶσσοι (οἱ δεῦτεροι πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως) καὶ τελευταίως Ἀμερικανοί. Ἐκ τῆς μελέτης ταύτης δύναται νὰ δημιουργηθῇ ἕξοχος σχολή, συνδυάζουσα τὰ πλεονεκτήματα τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας μὲ τὴν δύναμιν τῆς φυσικῆς τέχνης.

Κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας ἡ τέχνη κατέπεσε, περιελθούσα εἰς κατάστασιν οἰκτρὰν κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα. Περὶ τὰ μέσα ὅμως αὐτοῦ οἱ Ρῶσσοι σπουδαίως μετέβαλον τὴν βυζαντινὴν ἀγιογραφίαν τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐπὶ σανίδων, ἐκμηδενίσαντες τὴν τοιχογραφίαν. Ἀνέπτυξαν δὲ εἰς μέγα βαθμὸν τὴν ἀποστολὴν εἰκόνων εἰς τὴν ἄχανῃ χριστιανικὴν τότε Ρωσσίαν, ἐπεξεργασμένων μὲ περισσότερον σεβασμὸν καθ' ὃ προερχομένων ἐκ τόπου ἁγίου. Οἱ Ρῶσσοι εἰσήγαγον εἰς τὴν ἀγιογραφικὴν τὸ ἔλαιον, καὶ τὰ σχέδια καὶ τοὺς χρωματισμοὺς τῆς πατρίδος των. Οἱ Ἁγιογράφοι μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους φυτοζωοῦντες εἰς μίαν τέχνην εὐρισκομένην ἐν παρακμῇ, ἐνεκολπώθησαν ἀπάσας τὰς ἰδέας τῶν Ρώσσων ἐπὶ τῆς ἀγιογραφίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἤλιπζον βέβαια τὰ κέρδη. Οὕτω οἱ Ρῶσσοι ἐχορήγουν ἔκτοτε τακτικὴν ἐργασίαν εἰς τοὺς ἀγιογράφους μοναχοὺς, δόντες σπουδαίαν ὄθησιν εἰς τὴν τέχνην ταύτην. Εἰς τὴν Ρωσσίαν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως κατεβλήθησαν μεγάλαι προσπάθειαι ὅπως οἱ καλλιτέχναι ἐμφυσηθῶσιν εἰς τὰς ἀγιογραφίας αὐτῶν τὰ πλεονεκτήματα τῆς βυζαντινῆς γραφίδος. Πᾶσαι ὅμως αἱ προσπάθειαι αὐτῶν, ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Πέτρου τοῦ ἰδρύσαντος ἰδίαν τεχνοκρυσίαν τῆς ἀγιογραφίας, μέχρι τοῦ ἐκδοθέντος Ἰακώβου περὶ ἀγιογραφίας ὑπὸ τῆς Ρωσικῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπέτυχον. Ἀπεναντίας ἐκ τῆς εἰσαχθείσης εἰς Ἁγιον Ὁρος τέχνης ἐπέδρασε μὲν ἄλλως ὁ ἀχαλίνωτος χρωματισμὸς τῆς Ἰταλικῆς τέχνης καὶ βλέπει τις ἔκτοτε λ. χ. τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος εἰς ἡλικίαν ἀνθηρᾶς γῆρας 15 ἐτῶν μὲ πολὺ ἀνοιχτὰ παμφαῆ χρώματα, ἧτις κοινὸν μετὰ τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας ἔχει μόνον τὴν τυπικὴν στάσιν

τοῦ σώματος καὶ τοῦτο οὐχὶ πάντοτε, στερουμένη δὲ παντελῶς τοῦ σκιάφωτος τῆς βυζαντινῆς γραφίδος, ἀποβαίνουσα δὲ ἐν γένει ἀτυχῆς εἰς παραστάσεις ἐκκλησιαστικῶν συνθέσεων.

Τὸ Ἅγιον Ὅρος διέσωσε ἀρίστας τοιχογραφίας τὰς ὁποίας ὁ Γερμανὸς Brockhaus κατατάσσει ὡς ἑξῆς: Ἰ Ναοῦ Πρωτάτου 1282—1328, Βατοπεδίου 1312, αἵτινες ἀνακαινοθεῖσαι τρεῖς ἀπώλεσαν τὴν ἀξίαν των, Ἅγίου Παύλου, ναῖδρίου Ἅγίου Γεωργίου 1423, Λαύρας Τραπεζῆς 1522 καὶ καθολικοῦ 1535, παρεκκλησίου Τιμίου Προδρόμου Πρωτάτου 1526, Ξενοφῶντος παλαιοῦ ναοῦ 1545 καὶ 1564 καὶ τῆς Τραπεζῆς ιζ' αἰῶνος, Διονυσίου 1547, Λαύρας ναῖδρίου Ἅγίου Νικολάου 1560, Δοχειαρίου 1568, Χελανδαρίου ιστ' αἰῶνος Ὁ δὲ Ρῶσσοι Οὐνσπέσκης; Βατοπεδίου 1312 ἀνακαινοθεύσας, Ἅγίου Παύλου (Ἅγίου Γεωργίου) 1393, Ἰ. Ναοῦ Πρωτάτου 1535—36, Λαύρας καθολικοῦ 1535 καὶ Τραπεζῆς 1536, Φιλοθέου 1540, Ξενοφῶντος ναοῦ 1545 καὶ 1564 καὶ Τραπεζῆς 1567, Σταυρονικήτα 1546, Λαύρας (Ἅγίου Νικολάου) 1560, Δοχειαρίου 1568, Μολυβδοκκλησιᾶς 1577, Χελανδαρίου (ναὸς) 1582 Ἰβήρων ναὸς 1600, Διονυσίου 1647, Χελανδαρίου Τράπεζα, Σίμωνος Πέτρας ναὸς, Λαύρα φιάλη, Παντοκράτορος ναὸς, Κουτλουμουσίου ναὸς, 1640, Ἰβήρων Τράπεζα 1672, Πορταΐτισης 1683, Καρακάλλου καθολικοῦ, Χελανδαρίου παρεκκλήσιον, Δοχειαρίου παρεκκλήσιον, Παντοκράτορος παρεκκλήσιον, Βατοπεδίου Ἅγιος Νικόλαος, Ζωγράφου παρεκκλήσιον ιη' αἰῶνος.

Ἡ Ἅγιογραφικὴ διακόσμησις τῶν τοίχων ἐνδὸς ναοῦ εἶναι προβληματικὴ σήμερον, πρῶτον διὰ τὰς πολλὰς ἀξιώσεις τῶν ἀγιογράφων καὶ δεύτερον διότι οἱ ἀγιορεῖται παραμελήσαντες ἀπὸ μακροῦ τὴν τοιχογραφίαν δὲν εἶναι ἀποδοτικοὶ εἰς πράξασιν θεμάτων. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ ναὸς τῆς ἡμετέρας Μονῆς Ἅγ. Παύλου καθὼς καὶ τοῦ Ξενοφῶντος (νέος) καὶ Κωνσταντινουπόλεως, ἰδρυθέντες κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, διατελοῦν εἰσέτι ἄνευ τοιχογραφιῶν, ἐνῶ τεκτονικῶς φέρουν τὸν κομψότερον βυζαντινὸν τύπον. Τὰ αὐτὰ δύνανται νὰ λεχθῶσι καὶ περὶ τῶν κοινῶν Τραπεζῶν τῶν Μονῶν, τὰς ὁποίας οἱ ἀρχαιότεροι διεκόσμουσαν πάσας διὰ τοιχογραφιῶν.

Ἡ γλυπτικὴ κατεδικάσθη ἐνωρίτατα μετὰ μεγαλυτέρας

μάλιστα μανίας ἢ ἡ ζωγραφικὴ, ἀφοῦ ἐθεωρήθη παραγωγὸς τῶν
 ξοάνων καὶ εἰδώλων, ἅτινα οἱ χριστιανοὶ ἐθεώρησαν ὡς οἰ-
 κητήρια καὶ φωλεὰς δαιμόνων. Πᾶν γλυπτὸν προεγράφη ἀν-
 στηρῶς, περισσότερον ὑπὸ τῶν μοναχῶν, οἵτινες ἐθεωροῦντο ὡς
 σκαπανεῖς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐδείχθη
 μέχρι τοῦδε συντηρικωτάτη μὴ ἐπιτρέψασα τὴν πλαστικὴν ἐν τῇ
 λατρείᾳ αὐτῆς. Ἄγγελοί τινες καὶ λέοντες εἰς τὰ ἀετώματα καὶ
 τὰ ὑπόβαθρα τῶν στύλων, προσκυνηταρίων καὶ τέμπλων τῶν
 ναῶν, πεπεισμένοι καὶ συνηνωμένοι μετὰ τοῦ κυρίου ἔργου, καὶ
 διὰ τοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κακότεχνοι, εἶναι οἱ μόνοι ἐκπρό-
 σωποι τῆς πλαστικῆς τέχνης ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

Ἀσήμαντος ἐπίδοσις ἐγένετο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ
 τῆς ξυλογλυπτικῆς καὶ δὴ παλαιότερον διὰ τρόπου ἀποτροπαίου.
 Ἐπὶ ξυλίνης πλακὸς ἐχούσης σχῆμα σταυροῦ, κύκλου ἢ τετρα-
 γώνου, ἐσκαλίζοντο διάφοροι μικροσκοπικαὶ εἰκόνες ἁγίων καὶ
 συμπλέγματα αὐτῶν κακοτέχνως, χωρὶς μία χεὶρ εἷς δάκτυλος νὰ
 παρουσιάζωσι φυσικότητα τινά. Ἔργα τοῦ ἰδ'—ιστ' αἰῶνος πα-
 ρουσιάζουν φιλοπονίαν καὶ ἄκραν ὑπομονήν, ἀλλ' οὐδόλως ἄξια
 τεχνικῆς συστάσεως.

Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα παρετηρήθη σπουδαιοτάτη
 πρόοδος εἰς τὴν τέχνην ταύτην ἐν Ἀγίῳ Ὄρει, διὰ τὰ φθάσει
 εἰς ὕψιστον σημεῖον κατὰ τὰς ἡμέρας μας. Ἀπηλλάγη τῶν δε-
 σμῶν αὐτῆς, ἐμπνευσθεῖσα ἐκ τῆς φύσεως καὶ ἐκ τῆς ἐλευθερίας.
 Ἄν τὰ ἔργα ταῦτα παρουσίασαν τὸν παρελθόντα αἰῶνα, ὡς
 προσείπομεν, πολλὴν προκοπὴν, σήμερον ἔχουν φθάσει εἰς ἀξιο-
 θαύμαστον σημεῖον προόδου. Πρὸ ἑξήκοντα περίπου ἔτων ὁ μονα-
 χὸς τῆς Λαύρας Κοσμᾶς καταγόμενος ἐκ Σπεισῶν, κατεσκεύασε πολ-
 λὰ καὶ σπουδαῖα ἔργα ἐπὶ ξύλου καὶ ἐλεφαντόδοντος, δωρηθέντα
 εἰς βασιλεῖς καὶ ἄλλα ἐπίσημα πρόσωπα. Ὁ εἰς τὴν Σκήτην
 Κανσοκαλυβίων ἀσκήσας μοναχὸς Γρηγόριος κατὰ τὰς ἀρχὰς
 τοῦ παρόντος αἰῶνος, εἰργάσθη μετὰ καλλιτεχνικῆς δυνάμεως,
 διακριθεὶς διὰ τὰς ἀναλογίας τῶν ἔργων αὐτοῦ.

Καὶ σήμερον ἔχομεν ἀρίστους ξυλογλύπτας εἰς τὰ Κανσο-
 καλύβια καὶ τὰ ἡσυχαστήρια τοῦ μεσημβρινοῦ ἄκρου τοῦ Ἀγίου
 Ὄρους. Ἐκεῖνοι ὅμως οἵτινες ὑπερέβησαν τοὺς πάντας εἶνε οἱ
 Κανσοκαλυβῖται ἀδελφοὶ Νικοδήμου μὲ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ

ἀσχοληθῶμεν κάπως περισσότερον Εἰς τὴν πρώτην διεθνῆ ἔκθεσιν Θεσσαλονίκης ἐξετέθη ἓν ἔργον αὐτῶν ὕψους 1 μέτρον, πλάτους 0,80 καὶ πάχους 0,40, εἰκονίζον τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, προκαλέσαν τὴν κατάπληξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν ὄλων τῶν ἐπισκεπτῶν αὐτῆς. Διὰ τὸ ἔργον τοῦτο καὶ διὰ τοὺς κατασκευαστὰς αὐτοῦ ἀδελφοὺς Νικοδήμου ὁμιλεῖ ἡ ἔκθεσις τῆς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημ. Ἐκπαιδεύσεως συσταθείσης ἐπιτροπῆς ἐκ δύο εἰδικῶν ἐπιστημόνων Καθηγητῶν τοῦ Πολυτεχνείου, ἧτις λέγει:

«Τὸ ξυλογράφημα τοῦτο τῶν Μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀδελφῶν Νικοδήμου, ἐξεταζόμενον ἀπολύτως ὡς ἔργον τέχνης τοῦ εἶδους τούτου τῆς βυζαντινῆς παραδόσεως τῆς Ἁγιογραφικῆς ταύτης τέχνης εἶναι ὄντως ἓνα ἀπὸ τὰ θαυμασιώτερα ἔργα, ἅτινα ἔχομεν διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Καὶ πρῶτον ἡ οἰκονομία τῆς συνθέσεως, ἡ ἀπόδοσις τῶν ἁγιογραφικῶν θεμάτων, ἡ λεπτοιάτη καὶ θαυμαστὴ ἐπεξεργασία τῶν καθ' ἕκαστα μερῶν ἀποδίδουν, εἰς ἓνα τόσον λεπτὸν τεχνούργημα μὲ καταπλήσσοσαν ἁρμονίαν, τὸ σύνολον τοῦ χριστιανικοῦ Θεοκρατισμοῦ μὲ ἀβίαστον καὶ ἐλευθέραν ἐπεξεργασίαν, αὐστηρότητα σχεδίων καὶ ἐν γένει σεβασμοῦ ὡς πρὸς τὴν τεχνικὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὑψηλοῦ τούτου θέματος

Βεβαίως τὸ ἔργον τοῦτο τιμᾷ τὴν ἑλληνικὴν ἀντοχήν, τὴν ὑπέροχον καὶ ἀνυπέροβλητον ἑλληνικὴν δεξιότητιαν, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα καταλλῆλως ποδηγετούμενον δύναται καὶ πάλιν νὰ μεγαλοουργήσῃ διὰ τῆς τέχνης.

Θὰ ἦτο δὲ ἀληθὲς ἀπόκτημα διὰ τὸ ἑλληνικὸν κράτος, ὅπως διὰ τῆς ἀγορᾶς αὐτοῦ ἐνισχύσῃ, ὅχι μόνον τὴν ἀκατάβλητον φιλοπονίαν τῶν Μοναχῶν τούτων, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ δύναται νὰ ἐπιδεικνύῃ εἰς πάντας μίαν ἀρετὴν τεχνικὴν, ἡ ὁποία οὐδέποτε ἐγκατέλειπε τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν.

Ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως ἐξεταζόμενον τὸ ξυλογράφημα τοῦτο δὲν ἔχει βέβαια τὴν πνοὴν μιᾶς πρωτοτύπου δημιουργίας, παρὰ μόνον τὴν ἐλευθεριάζουσαν μέχρι καταπλήξεως διάταξιν τοῦ σχεδίου* δὲν ἠκολούθησαν τὴν αὐστηρὰν καὶ ἀκαμπτον Βυζαντινὴν παράδοσιν, καὶ δὲν εἶχον τὰ καλλιτεχνικὰ στοι-

χειὰ ὅπως δημιουργήσουν μὲ νέον φῶς τὸ καλλιτέχνημα πού θὰ ἀντιπροσωπεύει τὴν νέαν διανοουμένην Ἑλλάδα, ἀλλὰ εἰς τὴν τέχνην δὲν γίνονται θαύματα. Ἡ θέλησις καὶ ἡ ἐργασία εἶναι οἱ μεγαλύτεροι παράγοντες τῆς προόδου, καὶ οἱ Μοναχοὶ αὐτοὶ δεικνύουν τὴν μεγαλυτέραν ἀντοχὴν πρὸς ἐργασίαν. Καὶ διὰ τοῦτο ἀφιέρωσαν δεκαπενταετίαν ὀλόκληρον ὅπως φέρωσιν εἰς πέρας τὸ ὄντως ἀξιοθαύμαστον ἔργον των

Ὡς πρὸς τὴν χρηματικὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν δύναται ν' ἀποφανθῆ ἀπολύτως καθ' ὅσον αὕτη κανονίζεται ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως. Διὰ τὰ σπάνια αὐτὰ ἔργα τέχνης ἢ χρηματικὴ ἀξία των κυμαίνεται ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν συλλεκτῶν, πολλάκις δὲ αἱ τιμαὶ των φθάνουν μυθώδη ποσά.

Κατὰ τὴν τεχνικὴν ὅμως ἐκτίμησιν τοῦ εἰδικοῦ ξυλογλύπτου κ. Ἰω. Μαγιάση ἡ ἀξία τοῦ ξυλογλυφήματος τούτου φθάνει καὶ μέχρι 200.000 δραχ. (1).

Διὰ τοῦτο ὁ διακανονισμὸς τῆς τιμῆς τοῦ ἔργου τούτου, τὸ ὁποῖον ἐξ ἄπαντος πρέπει νὰ ἀποκτήσῃ τὸ Ἑλληνικὸν κράτος, δέον νὰ κανονισθῆ μεταξὺ τῶν Μοναχῶν, οἵτινες ὡς ἐλπίζομεν πᾶσαν θυσίαν θὰ κάμωσι χάριν ἐνὸς ἀνωτέρου σκοποῦ, καὶ τοῦ Σ. Ὑπουργείου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Μαΐου 1920. Ἡ Καλλιτεχνικὴ Ἐπιτροπὴ Θ. Θωμόπουλος, Καθηγητὴς γλυπτικῆς, Ἰω. Μαγιάσης Εἰδικὸς ξυλογλύπτης, Καθηγητῆς.»

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἐπόμενον)

“ΟΤΙ ΚΡΕΙΣΣΩΝ ΗΜΕΡΑ ΜΙΑ ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΥΛΑΙΣ ΣΟΥ ΥΠΕΡ ΧΙΛΙΑΔΑΣ,,
(Ψλμ. ΠΓ. 10)

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ὁ φαρμακοποιὸς τῆς Μονῆς, ὁ Γερο-Γεράσιμος, ἀπὸ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, τὴν Κωνσταντινούπολι, θὰ πλησιάζει τώρα τὰ ἑβδομῆντα-πέντε, κι' ὅμως τὰ μαλλιά καὶ τὰ γένηια του εἶναι ἀκόμη μαυρωπὰ καὶ ἡ περπατησιά του σταθερὴ κι' ἀνάλαφρη. Τριάντα χρόνια Μοναχός, καὶ ὁ καλὸς τῆς Μονῆς Σαμαρείτης. Ὁ καλόκαρδος Γερο-Καλλίνικος, τριάντα χρόνια κι' αὐτὸς στὸ Μοναστήρι, ἦταν πέρυσι ὁ μάγερὸς μας' φέτος —τὰ διακονήματα κάθε χρόνο ἀλλάζουν— ἔχει γιὰ κύριο διακόνημα τὴν πόρτα. Εἶναι ὁ Πορτάρης τῆς Μονῆς, ὁ ἄγρυπνος φρουρὸς τῆς θύρας τῆς αὐλῆς τῶν προβάτων. Κάθε βράδυ μὲ τὴν δύσι τοῦ ἡλίου διπλοκλειδώνει τὴν βαρεῖα κατάφρακτι σιδερένια πύλη καὶ παραδίνει τὸ κλειδί τὴν ὥρα τοῦ ἀπόδειπνου στὸν Γέροντα, γιὰ νὰ τὸ ξαναπάρῃ τὴν ὥρα τοῦ ὄρθρου κατὰ τὴν αὐγή, ὁπότεν ξανανοίγει πάλι ἡ ἐξώθυρα.

Ὁ φιλόπonos καὶ ἀκούραστος Γερο-Διονύσιος, ἀπὸ τὴν Κεφαλλονιά, εἶναι ὁ κηπουρὸς τῆς Μονῆς. Ἔχει τὸ γενικὸ πρόσταγμα στὴν καλλιέργεια τῶν λαχανοκήπων τοῦ Μοναστηριοῦ. Δουλεῖε μαζί μὲ τὸν Γερο-Δαμιανὸ καὶ τὸν γερούλη Γερο-Γιάννη ἀπ' τὴν Καστοριά, ὀργώνοντας, φυτεύοντας, καλλιεργῶντας ἀκούραστα ὅλα τὰ πρώϊμα καὶ ὄψιμα ζαρζαβατικά, ὄσπρια, φρούτα, χόρτα καὶ λοιπά. Δουλεύουν, εἶναι μιὰ λέξι. Θᾶλεγε κανεὶς ὅτι ἱερουροῦν στὸ διακόνημά τους τοῦτο. Οἱ λαχανόκηποι, ἔξω ἀκριβῶς ἀπ' τὸ Μοναστήρι διαρρυθμισμένοι στὴν πλαγιά τοῦ μεγάλου ρεύματος, ποὺ περνᾷ σύριζα ἀπ' τὸ Μοναστήρι, εἶνε πεζοῦλες κλιμακωμένες σὲ καμμιά δεκαριά ἀναβαθμοὺς Μερικὲς ἡμιστρογγυλες, ἄλλες ὀρθογώνιες, ἄλλες πολύπλευρες, εἶνε πρὸς τὸ κατω μέρος τους καλοχτισμένες γιὰ νὰ συγκρατοῦν τὰ χώματά τους. Ἡ καλλιέργειά τους γίνεται τόσο ἔντεχνα, μὲ τόσο γούστο καὶ τόση καλλιτεχνικὴ ἄρμονία, ποὺ ὅταν τις θεωρεῖ κανεὶς ἀπὸ τὰ ψηλῶματα τοῦ Μοναστηριοῦ, καταλαβαίνει ἀπάνω-κάτω ὅτι πρέπει νὰ ἦσαν οἱ κρεμαστοὶ κῆποι τῆς Βαβυλώνας...

Πάντοτε πρᾶος, μελίχιος, εὐσεβὴς καὶ ταπεινὸς ἀκολου-
 θῶν τῷ Πάτερ-Εὐλάμπιος ὁ Ἀρχοντάρης. Τὸ κύριο διακόνημά του
 εἶνε ἡ φιλοξενία καὶ περιποίησι τῶν ἐπισκεπτῶν καὶ τῶν ἔργα-
 τῶν, ποὺ παραμένουν στὴν Μονή. Εἶναι συνάμα καὶ διαβαστῆς
 στὴν ἐκκλησιά. Πρὶν 18 χρόνια ξεκίνησε ἀπ' τὸ Φανάρι τῆς
 Θεσσαλίας, 25 χρονῶν νέος, καὶ πολιτογραφήθηκε στὴν ἀγγελι-
 κὴ τούτῃ Μοναχικῇ πολιτεία.

Ὁ σιωπηλὸς τῶν σιωπηλῶν, ὁ ἀσκητικὸς διάκος Εὐλό-
 γιος ἀκολουθεῖ ἰσῶρα. Εἶναι ὁ δασονόμος τοῦ Μοναστηριοῦ, ποὺ
 ἐπιστατεῖ στὴν ὑλοτόμησι τοῦ μακρυνοῦ μυστηριακοῦ δάσους.
 Μέσα στὸ θάλλπος τῆς σιγαλιᾶς, ποὺ τὸ νοιώθει κανεὶς πιὸ ἔντο-
 νο σὰν βρεθῆ μέσα σὲ πυκνὸ ἀπόμακρο δάσος, διδάσκεται ὁ διά-
 κος τὸν θησαυρὸ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς εἰρήνης. Γιατὶ ὁ σιωπηλὸς
 δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι καὶ εἰρηνόφιλος. Πόσο φαίνεται νὰ
 ἔχη ἐμβαθύνῃ ὁ σιωπηλὸς διάκος καὶ οἱ ὅμοιοί του στὰ περι-
 σπούδαστα ἐκεῖνα λόγια τοῦ μακαρίου Ἰακώβου (Ἰακ. α', 24
 καὶ γ', 2-7): «Ἐάν τις μεταξύ σας νομίξῃ ὅτι εἶναι θρησκός,
 καὶ δὲν χαλιναγωγεῖ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπατᾷ τὴν καρ-
 δίαν αὐτοῦ, τούτου ἡ θρησκεία εἶναι ματαία. ... Ἐάν τις δὲν πταίῃ
 εἰς λόγον, οὗτος εἶναι τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς νὰ χαλιναγωγῆσῃ
 καὶ ὄλον τὸ σῶμα. Ἴδου τοὺς χαλινοὺς βάλλομεν εἰς τὰ στόμα-
 τα τῶν ἵππων, διὰ νὰ πείθωνται εἰς ἡμᾶς. καὶ μεταφέρομεν ὄ-
 λον τὸ σῶμα αὐτῶν. Ἴδου καὶ τὰ πλοῖα, ὄντα τόσον μεγάλα, καὶ
 ὑπὸ σφοδρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μεταφέρονται ὑπὸ ἐλαχίστου
 πηδαλίου, ὅπου ἂν θέλῃ ἡ ἐπιθυμία τοῦ κυβερνῶντος. Οὕτω καὶ
 ἡ γλῶσσα εἶναι μικρὸν μέλος, ὅμως μεγαλαυχεῖ. Ἴδου ὀλίγον πῦρ
 πόσον μεγάλην ὕλην ἀνάπτει. Καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ εἶναι, ὁ κόσμος
 τῆς ἀδικίας. Οὕτω μεταξύ τῶν μελῶν ἡμῶν ἡ γλῶσσα εἶναι ἡ μο-
 λύνουσα ὄλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τοῦ βίου, καὶ
 φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεένης».

Εἶνε κι' ἄλλοι Γεροντάδες καὶ Πατέρες, μὲ τὸ ιδιαίτερο ὁ
 καθένας χάρισμά του καὶ διακόνημά του. Στὸ τέλος ἀκολουθοῦν
 οἱ νεώτεροι. Ὁ φιλόπονος, γλυκύτροπος καὶ ζηλωτῆς τῆς πίστεως
Διόδωρος, Τραπεζάρης, ποὺ ξέρεي καὶ τὴν τέχνη τοῦ τσαγκάρη.
 Στὴν Τράπεζα διαφεντεύει ὅλα τὰ ἄλλα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ φαγητό,
 ποὺ εἶναι ἔργο καὶ διακόνημα τοῦ Πάτερ Γιώργη ἀπὸ τὴν Κε-

φαλλονιά. Λιγόλογος, δουλευτής, προσεκτικός ὁ Πάτερ-Γιώργης, μαγειρεύει καὶ μοιράζει εὐσυνείδητα, στὰ πιάτα τῶν ἀδελφῶν, τὸ φαγητό. Βαρὺ τὸ διακόνημά του, μὰ ἀνάλογος καὶ ὁ μισθός.

Ὁ Στέφανος, 25 χρονῶν, φιλομαθῆς καὶ εὐλαβικός, ἐργά-^{Ζωφρον}στηκε πέρυσι, ἐπιστατῶντας στὴν διάνοιξι ἑνὸς ὄρεινου δρόμου, ποὺ συνδέει τώρα τὸ Μοναστήρι μὲ τὸ δάσος, κι' ἐπιτρέπει νὰ κουβαλιέται ἡ ξυλεία τῆς καστανιάς μέχρι τὸ λιμανάκι τῆς φορτώσεώς της, ὄχι πιά μὲ μουλάρια, ἀλλὰ μὲ τετράτροχα κάρρα. Ἔργο κολοσσιαῖο, ὅταν μπορῆ κανεὶς νὰ ἐκτιμήσῃ τίς τεχνικὲς δυσκολίες ποὺ συναντήθηκαν πάνω στὰ κακοτράχαλα τοῦτα βουναὶ καὶ στοὺς γκρεμοὺς τῶν δρόγων τοῦ Ἀντιάθωνα.

Τὴν σειρὰ τῶν Καλογήρων κλείνουν ὁ σεμνὸς καὶ πρῶος Πολύκαρπος 22 μόλις χρονῶν, ἀφοσιωμένη συνοδεία τοῦ Γέρον-^{Παν}τά μας καὶ ὁ 28ετής Πάτερ-Ἀσύγκριτος, ἡ βακτηρία τῶν γειρα-^{Αδων}τειῶν τῆς Μονῆς. Γιατί ὁ Ἀσύγκριτος διακονεῖ στὸ Γηροκομεῖο τῆς Μονῆς, ὅπου τρεῖς-τέσσερης Γεροντιάδες, ἀνίκανοι πλέον νὰ ὑπηρετήσουν τὸν ἑαυτό τους, περιμένουν τὰ πάντα ἀπὸ τὸ χέρι του. Ἐδῶ πιά, στὸ διακόνημα τοῦτο, τὸ πιὸ βαρὺ μὰ καὶ τὸ πιὸ λεπτὸ καὶ πιὸ ὑψηλὸ ἀπὸ ὅλα τὰ διακονήματα, συγκεντρώνονται ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφηταί: Γιατί τὸ ἀπόσταγμα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας εἶναι ἡ ἀπεριόριστη ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπεριόριστη, ἂν δὲν ἀγκαλιάζει τὸν τυχόντα ἐκ τῶν πλησίον. Μέσα στὸν θάλαμο τοῦ Γηροκομείου ἐκτυλίσσονται καθημερινὰ εἰκόνες συγκινητικῆς· εἰκόνες ἔνσαρκες, φτιαγμένες ἀπὸ τὰ βαρύτερα λόγια καὶ ἀπ' τὰ δυσκολώτερα παραγγέλματα τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ζωῆς, μὲ κεντρικὰ πρόσωπα τὸν Πάτερ-Ἀσύγκριτο ἀπ' τὴν Κεφαλλονιά καὶ τὸν βοηθό του Γερο-Βικέντιο ἀπ' τὴν ἡρωϊκὴ Κρήτη. Ἀπ' τὸ τιμητικὸ τοῦτο ^{Βαρον}διακόνημα πέρασαν παλαιότερα πολλοί, καὶ θὰ περάσουν καὶ οἱ ἄλλοι σιγὰ-σιγὰ μὲ τὴν σειρὰ τους.

Στὸ τέλος ἔρχεται ὁ ἐλπιδοφόρος ἀνθός. Τὰ εὐλογημένα παρθενικὰ νειῶτα, ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ ἀφιερωθοῦν ὀλοκληρωτικὰ στὸν Χριστό. Εἶναι οἱ δόκιμοι Πολύκαρπος 25 ἐτῶν ἀπὸ τὴν Πάτρα, τελειόφοιτος Γυμνασίου, Εὐστράτιος καὶ Εὐθύμιος ἀπὸ τὴν Κεφαλλονιά, Γρηγόρης ἀπὸ τὸν Λόγγο τῆς Χαλκιδικῆς, Θω-^{Πατρ}μάς ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα, εἰκοσαετῆς ἀγωνισταὶ τῆς ἀρετῆς, ποὺ

ἦρθαν ἀποφασισμένοι ὅλοι τους, νὰ δαμάσουν τὸν δράκοντα τοῦ σαρκίου, νὰ ἀποβάλουν ὅ,τι μάταιο καὶ κοῦφο καὶ σαπρὸ ἐδιδάχτηκαν τυχὸν στὸν κόσμον καὶ νὰ προσλάβουν ὅ,τι καλὸ δὲν διδάχτηκαν τόσο καιρὸ μέσα σ' αὐτόν. Μακάριοι οἱ σοφοὶ ἐκεῖνοι γονεῖς καὶ κηδεμόνες των, ποὺ τοὺς ἔσπρωξαν πρὸς τὰ ἐδῶ· τρισμακαρία δὲ ἐκεῖνη ἢ ἄλλη μητέρα τοῦ Πειραιῶς, ποὺ εἶπε πρόπερσιν στὸν μονάκριβο γυιό της, εἴκοσι χρονῶν παλληκαρόπουλο :

— Παιδί μου ἐγὼ θέλω νὰ ἀφιερωθῆς ὀλόκληρος στὸν Θεό. Ἄν τὸ θέλῃς καὶ ἐσύ, τότε πήγαινε μὲ τὴν εὐχή μου στὸ Ἅγιον Ὄρος, καὶ ὁ Θεὸς καὶ ἡ καλὴ Παναγία μας θὰ γενοῦν προστάται μας. Ὡ, ἡρωϊσμοὶς μητρικῆς αὐτιαπαρνήσεως, ὦ, βάθος πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως στοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, ὦ, σταυροφόρος δύναμις, ποὺ στερεώνεις τὶς καρδιὲς καὶ τὰ γόνατα τοῦ παιδιοῦ καὶ τῆς μάνας, σ' αὐτόν τὸν μαραθῶνιο δρόμο τῆς ὑπέριτατης θυσίας.

Πόσα ἠθικὰ παραστρατήματα θὰ μπορούσαν νὰ ἀποσποῦνται, πόσες νεανικὲς ζωὲς νὰ σώζονται, πόσο νεανικὸ σφρῖγος, μαινόμενο ἀπὸ τὰ τέλματα τῆς κουφότητος καὶ ἀπὸ τοὺς ὀχετοὺς τῆς ἀκολασίας, θὰ μπορούσε, καθαγιαζόμενο ἐδῶ, νὰ μετουσιωθῆ σὲ ἀκτινοβολία θείας χάριτος, ἂν περισσότεροι γονεῖς, ἂν περισσότερες μανάδες ἀποφάσιζαν νὰ χειραγωγήσουν πρὸς τὸν Μοναχισμό, ὅχι τὸ μονάκριβο παιδί τους — εἶναι σπάνιος τόσος ἡρωϊσμός — μὰ ἓνα ἀπ' τὰ πολλὰ παιδιά, ποὺ τοὺς ἐφύλαξε ὁ Θεὸς ἀπὸ κακὲς ὄρες, ἀπὸ «πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου, ἀπὸ συμπτώματος δαιμονίου μεσημβρινοῦ», ἀπὸ βαρεῖς ἀρρώστειες, ἀπὸ θανατικό· ἂν ἀποφάσιζαν μόνο-μόνο νὰ μὴ στραγγαλίζον, νὰ μὴ νοθεύουν τουλάχιστο τὴν φυσικὴ κλίσι τῶν παιδιῶν τους ἐκεῖνων, ποὺ προωρίστηκαν ἀπ' τὸν Θεὸ γιὰ τὴ μυστηριακὴ ζωὴ τοῦ μοναχισμοῦ,

* * * *

....Καὶ «ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἕως ἐσπέρας». Ἡ λειτουργία τελειώσε μὲ τὸ ἀνοιγμα τῆς καινούργιας μέρας. Ὁ κάθε καλόγερος θὰ πρέπει τώρα νὰ πάη στὴν δουλειά του, ἀφοῦ πρῶτα γευματίσουν ὅλοι μαζί στὴν κοινὴ Τράπεζα, τὴν εὐρύχωρη δωδεκάστηλη σταυ-

ροειδῆ αἶθουσα, μὲ τὴν ὀλόσωμη ἐπιβλητικὴ τοιχογραφία τῆς Κυρίας Θεοτόκου, πού τὸ γλυκὸ περίχαρο πρόσωπό της στερεώνει τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου πῶς πολὺ κ' ἀπ' τὸ ὀλόγλυκο ψωμί, μὲ τὰ ὀλόλευκα μαρμάρια τραπέζια της καὶ τὸ μαρματόντυτο δάπεδο μὲ τὸ παλῆδ πλουμιστὸ ἔκκρεμὲς ρολοῖ, τὰ φωτεινὰ παράθυρά της καὶ τὸν ἄμβωνά της, ἀπὸ ὅπου ὁ ἀναγνώστης διαβάζει κατὰ τὴν ὥρα τοῦ γεύματος τὸν βίον τοῦ ἀγίου τῆς ἡμέρας.

Τὸ φαγητὸ κοινὸ γιὰ ὅλους, ἀπὸ τὸν Ἡγούμενο μέχρι τὸν τελευταῖο δόκιμο. Ἐφοῦ εὐλογῆσει ὁ Γέροντας τὴν «βρωσι καὶ τὴν πόσι», ἀρχίζουν οἱ μοναχοὶ νὰ τρῶνε, ἀκούοντας συνάμα τὸν ἀναγνώστη, ἢ σωστότερα ἀρχίζουν νὰ ἀκοῦνε τὸν ἀναγνώστη, τρώγοντας συγχρόνως τὸ λιτὸ φαγητὸ τους καὶ «ἐξαγοραζόμενοι οὕτω τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσίν.» Ἐπακολουθεῖ μετὰ τὸ γεῦμα σύντομη προσευχὴ καὶ εὐλογία τῶν «εὐφρανθέντων» ἀπὸ τὸν Γέροντα, πού στέκει τώρα στὴν ἔξοδο τῆς Τραπεζῆς, ὅπου γονατιστοὶ βρίσκονται ἐπίσης ὁ μάγεραι κ' ὁ Τραπεζάρης, ζητῶντας ἔτσι συμβολικὰ τὴν συγχώρεσι τῶν ἀδελφῶν γιὰ κάθε παράλειψι ἢ ἀτέλεια πού μπορεῖ νὰ συνέβη στὴν προετοιμασίᾳ τοῦ γεύματος... Ἡ ὅλη αὕτη διαδικασία τῆς Τραπεζῆς δὲν διαρκεῖ περισσότερο ἀπὸ εἴκοσι λεπτά. Ἐνα ἀκόμη τέταρτο καὶ ὅλα μέσα στὴν Τράπεζα εἶνε πάλι καθαρὰ στὴν θέσι τους. Μὲ ρυθμὸ συναγεροῦ, τέσσερης-πέντε ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς — ὅσοι θέλουν, μὰ ὅλοι πάντοτε θέλουν — ἀναλαμβάνουν τὴν τακτοποίησίν της. Ὁ ἕνας σηκώνει καὶ πλένει τὰ πιάτα, ὁ ἄλλος τὰ μαχαιροπήρουνα, ὁ τρίτος τὰ ποτήρια, ἕνας ἄλλος πλένει μὲ σπόγγο καὶ σταχτόνερο τὰ μαρμάρια τραπέζια κ. ο. κ. Νάτος πάλι ὁ Γερο-Στέφανος μπροστὰ στὸν νεροχύτη τῆς ἀπλωταριᾶς, πού πλένει τὰ ποτήρια, τρίβοντάς τα μιὰ μέσα μιὰ ἔξω· τὰ χέρια του κινοῦνται μὲ γρήγορες ρυθμικὲς κινήσεις, κ' ἂν δὲν σιγοψέλνη, τότε τὸ βλέμμα του δείχνει βαθὺ κ' ὁ λογισμὸς κάπου νὰ τρέχη. Μιὰ μέρα τὸν ρώτησα μήπως ἀναπολῆ στὴν ὥρα τοῦ πλυσίματος τὰ λόγια τοῦ Κυρίου γιὰ τὸ «ἔσωθεν τοῦ ποτηρίου»... Τὰ χεῖλη του ἀνοιξαν σὲ καλοκάγαθο χαμόγελο μὰ τὸ βλέμμα του φάνηκε ξαφνιασμένο ἀπὸ τὴν εὐστοχίαν μου. Δὲν δέχεται νὰ τὸν βοηθήσῃ κανεὶς στὸ ἔκτακτο αὐτὸ καὶ προαιρετικὸ διακόνημά του.

— Τί; Για νά μου πάρης τὸν μισθό; λέει χαριτολογώντας, σ' ὅποιον προσφερθῆ νά τὸν βοηθήση... Μιά μέρα τοῦ ἀπήντησε ἕνας δόκιμος:

— Μὰ ἐσὺ Γερο-Στέφανε ἔχεις μαζέψει τόσους μισθοὺς στὸν οὐρανὸ ἐπὶ τριάντα τώρα χρόνια. "Ἄσε καὶ γιὰ μᾶς κᾶτι... Μιά χαρούμενη λάμψη ἄστραψε τότε πρὸς στιγμὴ στὰ μάτια του κ' ἀνταύγασε στὸ ἀχνὸ πρόσωπό του ἦταν ἕνας φωτεινὸς παλμός, πὺ ἀκτινοβολοῦσε πίστι, ἐλπίδα καὶ ἀγάπη.

Τὰ καθαρισμένα σκεύη ξαναστρώνονται στὰ μαρμάρινα τραπέζια γιὰ τὸ βράδυ. Σήμερα εἶναι Σάββατο κ' ἔχει καὶ δευτέρα βραδυνὴ τράπεζα. Δευτέρα Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ ἔχει μόνο πρωινή. Καὶ τώρα ξεκινᾷ ὁ καθένας γιὰ τὸ πόστο του, γιὰ τὴν δουλειά του, τακτικὴ ἢ ἔκτακτη, πὺ δὲν λείπει ποτέ. Πρωτοῦν πολλὲς φορὲς οἱ ἀπ' ἔξω, τί κάνουν ὅλη τὴν ἡμέρα οἱ καλόγεροι, σὰν τελειώσουν τὸ κύριο διακόνημά τους καὶ δὲν ἔχουν ἐκκλησιά; Αὐτοὶ πὺ ρωτοῦν, λογάριασαν ἄραγε ποτὲ πόσα μεροκάματα μαζεύονται τὸν χρόνο καὶ τί ποσὸν χρημάτων ἀντιπροσωπεύουν τοῦτα, γιὰ νά συντηρηθῆ σὲ κατάστασι λειτουργίας ἕνα μεγάλο πλοῖο, ἕνα ὑπερωκεάνειο λ. χ. σὰν τὸ «Κουὴν Μαίρη»; Τί κάνει ἄραγε τὸ πλήρωμα πὺ εἶναι ἐλεύθερο ἀπὸ βάρδιες, στίς ὥρες τοῦ ταξειδιοῦ; Μὰ ἀπλούστατα "Ἄλλοι βάρουν τίς κουπαστὲς καὶ τίς γέφυρες, ἄλλοι μαστορεύουν τὰ διάφορα ξάρτια του, ἄλλοι πλένουν τὰ καταστρώματά του, πλέκουν σκοινιά, μπαλώνουν ξάρτια, πλένουν τὸν ἱματισμὸ τῶν αἰθουσῶν τοῦ καραβιοῦ, ἐπιθεωροῦν κ' ἀσφαλίζουν τὰ στεγανά, ἐρευνοῦν τὸν ὄριζοντα... καὶ προσδιορίζουν τὸ στίγμα τους. "Ἐ, λοιπόν! .. "Ἐνα μεγάλο ὑπερωκεάνειο —χωρὶς μηχανὲς— εἶναι καὶ τὸ Μοναστήρι!... "Ἐνα ὑπερωκεάνειο μὲ τίς αἰθουσὲς του, τίς κουκέτες του, τὰ μαγειρεῖα του, τὸ νοσοκομεῖο του (καὶ τὸ γηροκομεῖο του) τὴν ἐκκλησιά καὶ τὰ παρεκκλήσια του, τοὺς κήπους καὶ τίς ὑδραυλικὲς ἐγκαταστάσεις του, τίς ἀποθήκες καὶ τ' ἀμπάρια καὶ τίς τραπεζαρίες του, τοὺς ἐξώστες καὶ τὰ καταστρώματά του καὶ τοὺς πύργους του. "Ἐνα ἀληθινὸ ὑπερωκεάνειο, χωρὶς μηχανὲς, πὺ ἀρμενίζει ἀγέρωχο πάνω σὲ μιὰ καταπράσινη θάλασσα ἀπὸ ἀγριοχαρουπιὲς καὶ ἑληὲς καὶ ἀγριοσυκιὲς, ἀπὸ φουντωτὲς βελανιδιὲς καὶ σφεντάμια καὶ καστανιὲς, ἀρμενί-

ζει μέρα-νύχτα πάνω στην μυρωμένη αυτή ολοπράσινη θάλασσα, με τον ανθένιο πολύχρωμο αφρό από σπάργα, βιόλες και σφαιροδούκλια, και δέρνεται αδιάκοπα μιὰ ἀπ' τὸ χαλάζι καὶ τὸ χιόνι καὶ τὰ πνεύματα τῶν καταιγίδων τοῦ Ἑλλάδα καὶ μιὰ ἀπ' τὸ λιοπῦρι τοῦ καλοκαιριοῦ, καὶ δὲν παύει νὰ νοτίζει βαθεῖα ἢ ἀρμύρα τῆς θάλασσας... Παλεύουν λοιπὸν σὰν τοὺς ναυτικούς κι' οἱ καλόγεροι, στὶς ὥρες ποὺ εἶνε ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ κύρια διακονήματά τους, γιὰ νὰ διατηρήσουν τὸ μοναστήρι τους σὲ κατάστασι λειτουργίας καὶ νὰ τὸ συντηρήσουν ἀπὸ τὴν φθορά. Μὲ πόση εὐκολία ἀνταλλάζει τὴν πένα μετὰ τὸ πινέλλο καὶ τὴν γραφομηχανὴ μετὰ τὸ χειροπρίονο ὁ Πάτερ-Θεοφύλακτος ὁ Γραμματικός! Νέος
 Λαμποκοποῦν φρεσκομπογιατισμένες ἀπὸ τὸ χέρι του οἱ κάσες καὶ τὰ παραθυρόφυλλα, οἱ πόρτες καὶ τὰ κάγκελα τοῦ Μοναστηριοῦ. Νὰ κι' ὁ παπα-Ἀνδρόνικος ὁ γλυκομίλητος, φιλόπονος ἀνδρ
 καὶ θεοσεβῆς Κεφαλλονίτης μετὰ τὴν ἀυαίσθητη ψυχὴ καὶ τὴν ὀρμητικὴ καρδιά, ποὺ λίγο πρὶν, λαμποκοπῶντας μέσα στὴ χρυσοπόφυρη ἱερατικὴ του στολή, ὕψωνε στὰ χέρια τὸ ἀστραφετῶ Ἅγιο Ποτήρι, ἀνασκουμπωμένος τώρα τὸ παλὸν ζωστικὸ του ἔχει ἀδράξει στὰ χέρια τὴν μπαραμίνα καὶ πάει ν' ἀνοίξη φουρνέλλα σ' ἓνα μεγάλο βράχο, ποὺ κατρακύλησε τὴν ὥρα τῆς νεροποντῆς κι' ἀπόφραξε τὸν δρόμο στὰ κάθρα... Νὰ κι' ὁ Γερο-Ἀνδρέας, ποὺ ἄφησε σήμερα τὸ ὑπόδημά του κι' ἤρθε βιαστικά ἀπὸ τὴς Καρυὲς γιὰ νὰ ἐπισκευάσῃ κάπου τὴν ὑδραυλικὴ ἐγκατάστασι τοῦ μοναστηριοῦ. Νέος

Ὅσο γιὰ τὸ στίγμα τοῦ Μοναστηριοῦ, εἶναι κι' αὐτὸ ἀνάγκη νὰ προσδιορίζεται τακτικὰ, μετὰ τὴν ἀτομικὴ προσευχὴ καὶ τὸν ἀτομικὸ ἀπολογισμὸ τῆς ἡμέρας· γιὰτὶ ἡ πορεία, ἡ πνευματικὴ πορεία, τοῦ πληρώματος ὅλων τῶν μοναχῶν, εἶναι καὶ πορεία τῆς Μονῆς...

Ἔχει καὶ τὸ «ρεκόρ» του τὸ ἰδιότυπο αὐτὸ ὑπερωκεάνειο. Ἄν δὲν μπορεῖ νὰ καυχῆθῃ γιὰ ρεκόρ ταχύτητος ἢ ἀνέσεως, ἀσφαλείας ἢ πολυτελείας, εὐσταθείας ἢ χωρητικότητας, μπορεῖ ὅμως σίγουρα νὰ διεκδικήσῃ τὸ ρεκόρ τοῦ πῶς ὀλιγαριθμοῦ σὲ ἀναλογία πληρώματος· μόλις καμμιά σαρανταριά.

Εἶνε ὕστερα καὶ οἱ «παγκοινιές». Ἐνα βαρὺ ξύλινο σήμαντρο κροταλίζει ξαφνικά, καλῶντας ὅσους βρίσκονται μέσ' στὸ

μοναστηρι νὰ προσέλθουν σὲ ἐπείγουσα κοινὴ ἐργασία, ὅπως καθάρισμα χορταρικῶν στὴν κουζίνα γιὰ τὸ δεῖπνο, κουβάλημα τροφίμων ἢ καυσοξύλων στὶς ἀποθήκες κ.λ.π. Σήμερα λ. χ. ἔχει παγκοινιὰ στὸ πλαστηρι. Ἀπὸ νωρίτερα ἔχουν ἐτοιμάσει μερικοὶ τὴν ζύμη, μέσα στὴν μεγάλη σκάφη, καὶ τώρα ὅλοι μαζί, ποστιασμένοι στὶς δυὸ μπάντες τοῦ μακρόστενου πλαστηριοῦ, πλάθουμε τὸ ψωμί τῆς ἐβδομάδας. Δυὸ καλόγεροι κόβουν ἀπ' τὴν σκάφη μὲ μεγάλες σπάτουλες κομμάτια ἀπ' τὴν χλιαρούτσικη ζύμη καὶ τὰ πασσάρουν σὲ δυὸ ἄλλους, ποὺ στέκουν στὴν ἄκρη τοῦ πλαστηριοῦ· αὐτοὶ πάλι μᾶς τροφοδοτοῦν μὲ μικρότερα κομμάτια, ποὺ τὰ πλάθουμε σὲ μικρὰ στρογγυλὰ ψωμάκια καὶ τὰ ρίχνουμε μέσα στὶς κοιλότητες τῶν πινακωτῶν. Ὁ Πάτερ-Διόδωρος μαζί μὲ τὸν δόκιμο Γρηγόρη ἔχουν ἀνάψει ἀπὸ νωρὶς τὸν φούρνο. Κάθε τόσο ὁ γεροδεμένος Γρηγόρης ἀνασκαλίζει μὲ μιὰ τεράστια σιδερένια τρίαινα τὴν φωτιά, ρίχνοντάς της κι' ἄλλα κουτσούρια. Καταπόρφυρες πύρινες γλῶσσες ξεπροβάλλουν τότε ἀπὸ τὸ πλευρικὸ ἄνοιγμα τοῦ φούρνου καὶ γλείφουν μὲ μανία τὸ τούβλινο δάπεδό του, ἐνῶ συνάμα μυριάδες σπίθες σκάζουν τσίτσιρίζοντας κάτω ἀπὸ τὸ θόλο τῆς πυροσιᾶς, ἀφοῦ διαγράψουν στὸν ἀέρα τρελλὲς πύρινες τροχιές. Οἱ λόχες τῆς φωτιᾶς, κεντοῦν κάθε τόσο στὸ καθάριο μέτωπο τοῦ Γρηγόρη χοντροὺς μαργαριταρένιους κόμπους ἀπὸ ἰδρωτὰ, ποὺ κυλῶντας σμίγουν πάνω ἀπ' τὰ φρύδια κι' ἀναλύονται ἀπὸ κεὶ πρὸς τὰ μηνίγγια σὲ μικρὰ γυαλιστερὰ αὐλάκια. Ὁ παπα-Ἀρτέμης εἶναι κι' αὐτὸς ἐδῶ, φορεμένος τὸ πετραχῆλι καὶ μὲ τὸ θυμιατὸ στὸ χέρι, γιὰ νὰ διαβάσῃ τρισάγιο καὶ νὰ εὐλογήσῃ τὴν ζύμη. Πλάθουμε ὅλοι μὲ γρηγοράδα. Μέσα σὲ εἴκοσι λεπτὰ τῆς ὥρας 500 περίπου ψωμάκια εἶναι ἕτοιμα γιὰ φούρνιασμα. Εἶναι πολὺ γραφικὴ ἢ εἰκόνα αὐτὴ ποὺ παρουσιάζει τούτῃ τὴν ὥρα τὸ ζυμωτήρι, μὲ τοὺς καλογέρους ζωσμένους πάνω ἀπ' τὸ μαῦρο ζωστικὸ τὶς ἄσπρες μπροστέλλες, νὰ πλάθουν μὲ τὰ χέρια τους τὸν ἄρτο τους.

Ἀλήθεια ὅλη τούτῃ ἡ διαδικασία μέσα στὸ ζυμωτήρι τῆς Μονῆς, ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ πιάνεται ἡ μαγιά ὡς τὴν ὥρα ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὸν πυρὸ φούρνο τὰ μικρὰ μαυρωπὰ ψωμάκια καὶ οἱ πῆττες, ποὺ ἀχνίζουν μοσχοβολιὰ ψημένου σταριοῦ, εἶνε μιὰ ἱερότελεστία· μιὰ ἀληθινὴ μυσταγωγία, ποὺ ὅποιος δὲν τὴν ζῆ τα-

κτικά, δὲν μπορεῖ νὰ κοινωνήσῃ στὴ μυστικὴ ἐκείνη δύναμι, πὸν ὑποκρύβεται μέσα στὶς εὐαγγελικὲς παραβολὲς καὶ ἀφηγήσεις γιὰ τὸ «φύραμα», γιὰ τὸν «ἄρτο τῆς Ζωῆς», γιὰ τὸ ψωμί πὸν εὐλογοῦν κάθε τόσο τὰ χέρια τοῦ Κυρίου στὰ δεῖπνα Του μὲ τοὺς μαθητὰς καὶ τὸν λαό. Πόσο θλιβερό, ὅπου ὁ πολὺς κόσμος, μέσα στὴν ἀγωνιώδη χίμαιρά του νὰ κερδίσῃ χρόνο καὶ κόπο, γιὰ νὰ δαπανήσῃ τὴν ματαιότητά του, ἀποξενώθηκε πιά ὀλίγελα — ἀλλοίμονο καὶ στὰ χωριὰ σιγὰ, σιγὰ — ἀπὸ τὴν ἱεροτελεστία αὐτῆ τῶν σπητιῶν τοῦ παληοῦ καιροῦ, τότε ὅπου ὅλες οἱ μανάδες κι' οἱ ἀδελφάδες — πρὶν μωρανοῦν οἱ πιὸ πολλές καὶ ἐκφανλισθοῦν μερικὲς τόσο, ὥστε νὰ ὄνειρεύονται ἀποβάσεις στὸ Ἅγιον Ὄρος — ζύμωναν καὶ χάριζαν σέ μικροὺς καὶ μεγάλους, μαζί καὶ μέσα στὸ γλυκὸ σπητικὸ ψωμί, ἕνα ἅπ' τὰ μεγάλα μυστικά τῆς οἰκογενειακῆς ἐνότητος κι' ἀγάπης.

* * * *

Προτιμῶ νὰ ἀκολουθήσω τὸν παπα-Ἀνδρόνικο στὸ σημερινοῦ ἔκτακτο διακόνημά του. Πηγαίνει μὲ λίγους ἐργάτες στὸ δάσος γιὰ νὰ καθαρίσῃ τὸ βλαστάρι τῆς καστανιάς καὶ νὰ ξεδιαλέξῃ συνάμα τὶς καστανόβεργες. Ἄνηφορίζομε, καβάλλα στὰ μολάρια, πάνω στὶς στριφιτὲς κορδέλλες τοῦ ὄρεινοῦ δρόμου, πὸν φέρνει στὴν κορυφὴ τοῦ Ἄντιάθωνα 1000 περίπου μέτρα ψηλότερα ἅπ' τὴν θάλασσα, κι' ἄλλα τόσα χαμηλότερα ἅπ' τὴν κορυφὴ τοῦ Ἄθωνα. Εἶναι ἀκόμα πρῶτ' καὶ ὁ ἥλιος, κρυμμένος ἀπὸ τὸν πέτρινο κῶνο τοῦ Ἄθωνα, δὲν ἔχει πρὸς ὥρας ξεπροβάλει γιὰ μᾶς. Κάτω μερῆὰ ὅμως, κοντὰ στὴν σμαραγδένια ἀκρογιαλιά, ἀσπρογαλλιάζουν κι' ὄλας στὸ φῶς του οἱ λευκὲς μαρμαρίνες κροκκάλες, σκορπισμένες σ' ὄλο τὸ μάκρος καὶ πλάτος τοῦ μεγάλου Δέλτα, πὸν σχηματίστηκε στὸ διάβα τοῦ χρόνου ἅπ' τὸν ὄρητικὸ χεῖμαρρο τῆς δυτικῆς πλαγιάς τοῦ βουνοῦ. Ὅσο ἀνεβαίνομε στὴν ἀπότομη τούτη πλαγιά, τόσο καὶ περισσότερο ξανοίγει μπροστά μας ὁ πλατύς Ἄγιορείτικος κόλπος, καὶ τόσο περισσότερο τόνοι παρουσιάζονται στὸ χρωμα τῆς θάλασσας. Μιὰ λουρίδα τῆς (ἢ πιὸ κοντινὴ στὴν ἀκτὴ) παίρνει ἕνα ἀνοιχτοπράσινο σμάλτινο τόνο, πὸν ξεχωρίζει ἀπότομα ἀπὸ τοὺς τόνους τοῦ μπλέ πὸν παίρνει ἡ ὑπόλοιπη θάλασσα. Οἱ ἀπότομες βραχόδεξ ἀκτὲς καθρεφτίζουν τὶς σγουρὲς ἅπ' τὰ πουρνάρια κορυ-

φές τους μέσα στην στυλπνή ἀκύμαντη ὑδάτινη ἐπιφάνεια. Ἡ γενικὴ κλίσι τῆς ὅλης πλαγιᾶς εἶναι τόσο ἀπότομη, ὥστε συνεχίζοντας κανεὶς τὸν δρόμο του, παίρνει πολὺ περισσότερο σὲ ὕψος ἀπ' ὅ,τι χάνει σὲ ὀριζόντια ἀπόστασι. Μοιάζει σὰν νὰ σκαρφάλωνῃ σ' ἓναν πανύψηλο κεκλιμμένο πύργο, εἴκοσι φορὲς ψηλότερο ἀπὸ τὸν κεκλιμμένο πύργο τῆς Πίζας. Κι' ἔτσι μπορεῖ καὶ βλέπει ὅλα νὰ γήϊνα τῆς γύρω περιοχῆς ἀφ' ὑψηλοῦ. Οἱ στέγες τῶν κτερίων τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ τῶν ἀποθηκῶν τῆς παραλίας ὀλοένα καὶ μικραίνουν, ὥσπου παίρνουν τὶς διαστάσεις ἀγιοβασιλειάτικης μακέττας. Ὅ,τι ἀπλώνεται τώρα κάτω ἀπ' τὰ πόδια μου, οἱ ἄσπρες καὶ κόκκινες ἀπὸ μαρμαρόπλακες καὶ κεραμίδια στέγες, οἱ ὀλοπράσινοι μπαξέδες, ἡ γαλαζοπράσινη θάλασσα, τὰ δασωμένα φαράγγια, οἱ γκριζωπὲς κορδελλίτες τοῦ δρόμου, οἱ ἀσπρογάλανες νεροσυρμές, τὰ σκοῦρα στίγματα τῶν φυλλωσιῶν, ζωντανεύουν μέσα μου παληῆς παιδικῆς ἀναμνήσεις, ὅταν παιδὶ ἀκόμα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἀποθανύμαζα τὶς χρωματισμένες ἀπὸ πηλὸ μακέττες, πὺν ἔφτειανε στὸ σπῆτι του πρὸς τέρψι του ὁ ἀγαθὸς δάσκαλός μας καὶ ἀποροῦσα μαζί με τοὺς ἄλλους μικροὺς συντρόφους μου πῶς μποροῦσε ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος νὰ βλέπῃ τὸ σχῆμα τῶν πραγμάτων τῆς γῆς ἀπὸ ψηλά, σὰν τὸν Θεὸ, γιὰ νὰ τὸ ἀπομιμῆται ἀπάνω στὸν πηλὸ!... Καιροὶ παληοί, καθυστερημένοι, ὅπου ὑπῆρχαν ἀκόμα δασκάλοι νὰ ἀσχολοῦνται μετὰ τὸν πηλὸ καὶ τὶς νερομπογιῆς καὶ πὺν τὸ ἀεροπλάνο — ἄγνωστο τότε ἀκόμα στὴν φτωχὴ Ἑλλάδα — δὲν εἶχε πλουτῆσει τὴν ἐποπτεία τῶν μικρῶν τροφίμων τοῦ νηπιαγωγείου...

Σὲ λίγο ἀφίνομε τὴν πλαγιὰ καὶ προχωροῦμε, χωρὶς ἀνηφόρα πιά, πρὸς τὸ πυκνὸ δάσος. Βρισκόμαστε στὸ διάσελο πὺν χωρίζει τὰ δυὸ κρημνώδη φαράγγια, αὐτὸ πὺν ἀφήκαμε πρὸ ὀλίγου, ἀπὸ τοῦτο ἐδῶ πὺν χαίνει, σχεδὸν κατακόρυφο πρὸς τὰ ἀριστερά μας. Ἰλιγγος κυριεύει τὸν θεατῆ, ὅταν ἀφίνη τὸ βλέμμα του νὰ κυλίση μέσα στὸ χάος τοῦ βάθους, πὺν ἀνοίγεται χαίνοντας κάτω ἀπ' τὸ κράσπεδο τοῦ δρόμου μας. Στὴν κατάντι ἔξοδο τούτου τοῦ φαράγγιου, μακρὰ στὸ βάθος, ξανοίγει ἓνα φωτεινὸ κομμάτι γαλάζιας ὀθόνης, πάνω στὴν ὁποία προβάλλεται ἡ συμπαγὴς σιλουέττα τῆς Μονῆς Διονυσίου.

Ἐλατα καὶ σφεντάμια καὶ δρῦς μᾶς προὔπαντοῦν στὴν

εἶσοδο τοῦ καστανόδασους, Ἔνας πράσινος πρωτόγονος ὄργανος ἐκτείνεται ὀλόγουρά μας μέχρι σχεδὸν τὴν κορυφὴ τοῦ Ἄθωνα, πού ξεπροβάλλει στιλπνὴ ἀπ' τὸ ἠλιοφώτιστο χιόνι καὶ στεφανωμένη ἔνα-γύρω στὴν βᾶσι τῆς ἀπὸ λευκὲς φωτεινὲς νεφέλες, κι' ἀκόμα μέχρι τὴν παραλία τοῦ θρακικοῦ πελάγους, πού ἀσημολαμπυρίζει στὸ ἄγγιγμα τῶν ἠλιαχτιδῶν.

Βρίσκουμε τὸ συνεργεῖο ὑλοτομήσεως ἐπὶ τὸ ἔργον. Κόβουν τοὺς ψηλοὺς κορμούς τῶν καστανιῶν μὲ σύστημα καὶ ὑπολογισμό, ὥστε νὰ μὴν ἀποφυλώνεται τὸ δάσος. Τοὺς πελεκοῦν, κι' ἀφοῦ στεγνώσουν ἀπ' τοὺς χυμούς, τοὺς φορτώνουν στὰ κάρρα. Ἀρχίζει καὶ τὸ δικό μας συνεργεῖο τὴν δουλειά. Κατὸ τὸ ἀπομεσήμερο κολατίζουμε τὸ ψυμοτύρι μας μέσα στὸ λαμαρινένιο καταφύγιο τῶν ἐργατῶν κι' ἀποχαιρετῶντας τους, παίρνουμε μὲ τὸν παπᾶ τὸν δρόμο τῆς γρήγορης ἐπιστροφῆς, γιὰ νὰ προλάβουμε στὸ Μοναστήρι τὸν ἑσπερινό. Ἦδη ὁ ἥλιος ἔχει κάμψει πρὸς τὸ δυτικὸ ἡμιθόλιο τῆς ὑπερώας καὶ τὸ τοπίο ἔχει πάρει ὀλότελα διάφορη τῆς πρωϊνῆς ὄψι, τόσο πού νὰ νομίζη κανεὶς ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἴδιο τοπίο πού περάσαμε τὸ πρωῖ. Σὲ δυὸ ὄρες εἴμαστε κάτω καὶ λίγο πρὶν τὴν δύσι τοῦ ἡλίου μπαίνομε στὴν αὐλὴ τῆς Μονῆς. Τὸ ξύλινο σήμαντρο μᾶς καλεῖ ἤδη γιὰ τὴν ἔπαρσι τῶν χειρῶν ὡς θυσία ἑσπερινή πρὸς τὸν Δημιουργό. Μετὰ τὸν ἑσπερινὸ τῆς ἐκκλησιᾶς, ἡ ἑσπερινὴ λιτὴ τράπεζα. Καὶ ὕστερα ὁ ἀπολογισμὸς τῆς ἡμέρας μέσα στὴ σιγαλιὰ τοῦ κελλιοῦ καὶ μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, πού εὐλογεῖ ἀπὸ ψηλά.

* * * *

«Ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ. Ἔθου σκότος καὶ ἐγένετο νύξ», κι' ὁμως ὁ καλόγερος δέεται ἀκόμα, ζητῶντας τὴν ἐξ ὕψους ἐνίσχυσι στὸν δύσκολο ἀγῶνα του. Γιατὶ στ' ἀλήθεια εἶναι δύσκολος, πολὺ δύσκολος, ὁ ἀγῶνας ἐδῶ! Μεγάλον προᾶμα τὸ νὰ ζωντανέψης στὴν συνειδήσει σου τὰ λάθη τῆς ζωῆς σου καὶ νὰ τὰ παραδεχθῆς· νὰ ἐπισημάνης ὕστερα τὰ πάθη σου τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σαρκίου, νὰ τὰ παραδεχθῆς χωρὶς ἐπιφυλάξεις ὁ ἴδιος, καὶ νὰ τὰ ὁμολογήσης καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ ὕστερα νὰ τὰ πολεμᾶς ἀμείλικτα, καθημερινά, καὶ νὰ τὰ νικᾶς ἔνα-ἔνα!... Δύσκολος, πολὺ δύσκολος, ὁ ἀγῶνας ἐδῶ. Βαρειὰ στ' ἀλήθεια ἡ Καλογηρικὴ!... Καὶ εἶναι βαρειά, γιατί ἐδῶ δὲν ἔχεις νὰ παλαίψης τόσο μὲ τὸν ἀπέναντί σου, ὅσο μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό σου. Στὴν πάλη μὲ τὸν ἀπέναντί σου πόσο εὐκολα μπορεῖς ἀλήθεια, νὰ καταστρώνης μὲ μυστικὸ τρόπο τὰ στρατηγικὰ σχέδια τῆς ἀμυνας σου ἢ τῆς ἐπιθέσεώς σου... Μπορεῖς ἄλλα νὰ τοῦ λὲς κι' ἄλλα νὰ λογιᾶξης μέσα σου, καὶ νὰ τὸν αἰφνιδιάξης καὶ νὰ τὸν ζαλίξης καὶ νὰ τὸν συντριβῆς τελικά. Μὰ σὲ τούτη ἐδῶ τὴν πάλη, ὅπου ἐγγυρὸς εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός σου, πῶς νὰ κρατήσης μυστικὰ τὰ

σχέδια τῶν ἐνεργειῶν σου; Πῶς νὰ ξεγελάσης καὶ νὰ ἀφηνιδιάσης τὸ ἐγώ σου; Ἐδῶ πιά μόνο ἢ κατ' εὐθείαν ἐπίθεσι χωρεῖ. Κατ' εὐθείαν ἐπίθεσι κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου, πού ἔχει νὰ πῆ ἐπίθεσι ἐναντίον τῆς μεγαλύτερης φυσικῆς δυνάμεως τοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπινου ἐνστίκτου. Τοῦτος ὁ ἀγῶνας παίρνει τὴν μορφή ἐνὸς ἀληθινοῦ βομβαρδισμοῦ γιὰ τὴν διάσπασι τοῦ ἀτόμου σου, πού ὅμως ὅταν τὸν ἐπιτύχης, ποταμοὶ πνευματικῆς ἐνεργείας μποροῦν νὰ μοῦν στὴν ὑπηρεσία σου. Εἶναι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ πάλη, πού ἀνάγκασε πολλὰς φορὰς τὸν ἀσκητὴ νὰ ἀνεβῆ μέχρι τὶς κορυφὰς τῶν στηλῶν, γιὰ νὰ ζήσει ἐκεῖ ἐπάνω μιὰ ὁλόκληρη ζωὴ! Ἀπίστευτο, μὰ ὡστόσο ἀληθινό...

Καὶ ὅμως, παρ' ὅλη τὴν τραχύτητα πού μπορεῖ νὰ κλείνη μέσα της κάθε καλογερικὴ μέρα, τὰ λόγια ἐκεῖνα τοῦ Προφητάνακτος Δαβὶδ ὅτι «κρείσσων ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐλαῖς σου ὑπὲρ χιλιάδας», πού ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Θεὸ ἀποτραβηγμένος πιά ἀπ' τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου, εἶναι γιὰ τὸν καλόγερο μιὰ γλυκεῖα πραγματικότης. Γιατὶ ὁ καλόγερος ἔμαθε νὰ λογαριάζη καὶ τὴν τραχύτητα τῆς μιᾶς μέρας καὶ τὴν ἀπαλότητα τῶν χιλιάδων ἡμερῶν τοῦ κόσμου τούτου, ἕνα καὶ τὸ αὐτό, ὅταν τὶς συγκρίνη μὲ τοὺς ὠκεανούς τῶν ἡμερῶν τῆς αἰωνιότητος· ἔμαθε ἀκόμα νὰ λογαριάζη τὸν ἑαυτό του σὰν ἕνα πρῶην νεκρό, πού ἀναζῆ λίγο ἀκόμη, κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, σὲ μιὰ μεταθανάτιο ἐπίγειο ζωὴ, γιὰ νὰ κερδίση σὲ μιὰ ὕστατη προσπάθειά του — ὦ, πανάμωμη Γέννησι, ὦ, ἀναστημένη Ἐλπίδα!..— ὄλο τὸν χαμένο καιρό, πού θυσιάσε ἐπὶ ματαιῶ στὸν βωμὸ τοῦ Ἐγώ...

Μὰ ὁ καλογερικὸς ἀγῶνας ἔχει κι' ἄλλα, ἐκτὸς τοῦ λυτρωτικοῦ, περιεχόμενα· εἶναι ἀγῶνας πολὺπλευρος, γεμάτος ἀπὸ κρυφὰς εὐαγγελικὰς ἀρετὰς, πού ἂν θελήσωμε εἰλικρινὰ νὰ τὸν γνωρίσωμε θὰ ἐκπλαγοῦμε γιὰ τὸ μεγαλεῖο του. Καὶ θὰ τὸν γνωρίσωμε εἰλικρινὰ ὅταν ἀφίνοντας τὴν προκατάληψι, σκύψωμε μὲ ἱεραποστολικὸ ἐνδιαφέρον πάνω ἀπὸ τοὺς ἡρωϊκοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους, πάνω ἀπ' τοὺς πολιορκημένους, πού βρίσκουν τὸ στενὸν κελλὶ τοὺς πιδ πλατὺ κι' ἀπ' τὴν πλατύτατη γῆ, τὸν λιγοστό τους ὕπνο ὡς ἀσυγχώρητη τροφή, πού βρίσκουν σύντομες τὶς μακρότατες προσευχὰς τους, καὶ παραφορτωμένη τὴν λιτότατη τράπεζά τους, πού ὑπηρετοῦν τὸν ἄλλον ἀγόγγυστα καὶ γογγύζουν ὅταν οἱ ἴδιοι ὡς ἄρρωστοι ὑπηρετοῦνται ἀπὸ ἄλλους, πού πεθαίνουν χαμογελῶντας καὶ πού χαμογελοῦν κηδεύοντας τοὺς πεθαμένους των. Ὅταν σταθοῦμε μὲ σεβασμὸ μπροστὰ σ' αὐτοὺς πού κατορθώνουν νὰ τηροῦν ἀμίαντο τὸ σῶμα, ὑποτάσσοντας, μὲ τὴν ἐπίμονη ἀσκησι, τὴν σκοπιμότητα τῆς φύσεως στὴν ἀνώτερη σκοπιμότητα τοῦ πνεύματος, θυσιάζοντας ὄχι χωρὶς ἀγῶνα τὸ εὐλογημένο μυστήριον τοῦ γάμου, χάριν τοῦ ὑπερευλο-

γημένου μυστηρίου τῆς παρθενίας (Α' Κορ. ζ', 38). Ὅταν περιβάλλωμε μὲ βλέμμα στοργικὸ τὸ σῆμος αὐτὸ τῶν ἀποδήμων τῆς ἐρήμου, πὺν σὰν πελεκάνοι ἐρημικοὶ προσφέρουν τὰ αἵματά τους, ὄχι ὡς τροφή τῶν νεοσσῶν του —γιατὶ δὲν ἔχουν αὐτοὶ νεοσσούς— μὰ ὑπὸ μορφὴν θρόμβων ἱεροῦ ἰδρωῖτα, πὺν χύνουν καθημερινά, ἀγωνιζόμενοι νὰ περισώσουν ζωντανὰ τὰ εὐαγγελικά ἀνθρώπινα πρότυπα, νὰ ὑπενθυμίσουν ἔστω μόνο-μόνο στὸν κόσμον, στοὺς πεπεδημένους τοῦ κόσμου τούτου, μέσα ἀπ' τὸν ὁποῖο κι' αὐτοὶ ἐξῆλθαν, ὅτι δὲν ὑπάρχουν γιὰ τὸν ἀνθρώπο δεσμὰ τόσο δυνατὰ πὺν νὰ μὴ τήκωνται κάτω ἀπ' τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης μας γιὰ τὸν Χριστό, ὅτι οἱ Γόρδιοι κόμποι, πὺν τυλίγουν σὰν βρόχοι τοὺς υἱοὺς τῶν τεθανατωμένων, λύνονται καὶ χωρὶς τὴν σπάθην τῆς Ἀδημονίας, χάρις στὴν ἀδιάλειπτη προσευχή, στὴν ὑπομονὴ καὶ στὴν ὑπακοή. Ὅταν σταθουῖμε μὲ ἀνθρώπινα μπροστά σ' αὐτούς, τοὺς ἔστω λιγοστοὺς, πὺν μπορούν καὶ σήμερον νὰ λένε μαζί μὲ τοὺς θεῖους Πατέρες, ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ λίγα βιβλία καὶ τὸ ράσο πὺν φοροῦν, δὲν ἔχουν, κανένα ἄλλο ὑλικὸ πρᾶμα στὴν ἐξουσία τους. Ὅταν σταθουῖμε μὲ εὐγνωμοσύνη μπροστά στοὺς θεματοφύλακες αὐτοὺς τῶν κειμηλίων καὶ παραδόσεων —πρὸ πάντων τῶν ζωντανῶν παραδόσεων— τοῦ Βυζαντινοῦ μας κλέους, πὺν κατορθώνουν μέσα ἀπὸ τόσες λαίλαπες τῆς Ἱστορίας τῶν αἰώνων, νὰ διατηροῦν ἄσβεστη τὴν φλόγα τοῦ δευτέρου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἐντολοδόχοι κατὰ κληρονομίαν τῶν Φωκάδων, τῶν Τσιμισκίδων καὶ τοῦ τελευταίου Παλαιολόγου. Naί, σ' αὐτοὺς τοὺς εὐτελεῖς καὶ ἐξουθενωμένους τὴν ὄψιν, μὰ εὐγενικοὺς στὴν ψυχὴ, τοὺς σκληροὺς στὸν τράχηλον μὰ τρυφεροὺς στὴν καρδιά, τοὺς ἀνεπιτήδευτους, τοὺς ἄδολους, θὰ ἔπρεπε νὰ πλανηθῆ γιὰ λίγο τὸ φιλόστοργον βλέμμα μας, ἀφίνοντας στὴν μπάντα τὴν εὐκολὴ καὶ στεῖρα κριτικὴ, πὺν ἐνῶ δὲν ὠφελεῖ τὸν ἐλεγχόμενο, «φυσιοῖ» κι' ἀποπλανᾷ τὸν ἐλέγχοντα.

Γιατὶ ἐπὶ τέλους —πῶς νὰ τὸ ποῦμε;— οἱ ἅπλοιοι αὐτοὶ, μὴ «τελειωμένοι» ἔστω ἀνθρώποι, δὲν ζοῦν ὡς θεοκρατορικοὶ Δαλαϊλάμες στὶς ἀπρόσιτες ὄροσειρὲς κάποιου Θιβέτ, οὔτε ὡς ἀθέατοι generalis ἢ assistentes στὸν ὀργανωτικὸ λαβύρινθο ἐνὸς Ἰησουϊτισμοῦ, ἀλλὰ σὰν πολῖτες μιᾶς ἰδεώδους Χριστιανικῆς Δημοκρατίας, μὲ ὀρθάνοικτα τὰ σύνορά της σιὸ γένος τῶν ἀρρένων. Καὶ σὰν τέτοιοι γνήσιοι ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ, καλοῦν μὲ τὴν χαρακτηριστικὴ καὶ παροιμιώδη ταπεινότητά τους κάθε ἀξιώτερό τους ὀρθόδοξο χριστιανό, κληρικὸ ἢ κοσμικό, νὰ προσέλθῃ στὸν ἀμπελῶνα τοῦτον τοῦ Κυρίου καὶ περιβόλι τῆς Κυρίας Θεοτόκου, γιὰ νὰ μοιραστῆ μαζί τους τὶς οὐράνιες χαρὲς μὰ καὶ τὸν ἱερό τους μόχθον, νὰ ἐργαστῆ καὶ ν' ἀποδώσῃ, ἂν μπορῆ, περισσότερον ἀπ' αὐτούς, ἀντὶ νὰ κριτικῶναι χαϊρέκακα. Εἶναι αἴτημα τῆς

λογικῆς τῶν αἰῶνων: ἀντὶ νὰ ζητοῦμε νὰ γκρεμίσωμε, ἢ νὰ διασύρωμε θεσμοὺς καὶ σεβάσματα, ποὺ συνδέθησαν μὲ τὶς εὐτυχέστερες στιγμὲς τῆς χριστιανοσύνης, καὶ ποὺ σεβάστηκαν οἱ θηρωδέστεροι βάρβαροι καὶ ὁ καταλύτης χρόνος, νὰ προσφέρωμε καλύτερα τὴν ἀξιοσύνη μας γιὰ τὴν στερέωσί τους. Γιατὶ ὅσοι κρῖνομε καὶ ἐπικρῖνομε καὶ ἀπαιτοῦμε ἀπὸ τοὺς ἄλλους νὰ θαυματουργοῦν κατὰ παραγγελίαν, εἴμαστε ἢ ἀξιώτεροι ἀπὸ τοὺς κρινομένους, ὁπότε πρὶν ἀπὸ κάθε ἐπίκρισι πρέπει νὰ σταθοῦμε μὲ δέος καὶ ἐπίγνωσι μπροστὰ στὸν 48 οὐ στίχο τοῦ 12ου κεφαλαίου τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Λουκᾶ ἢ χειρότεροί τους, ὁπότε πάλι, πρὶν ἐπικρῖνομε, ὀφείλομε ν' ἀναπολήσωμε μὲ αἰσχύνη τὰ ἄλλα ἐκεῖνα λόγια τοῦ Κυρίου γιὰ τὸ ξυλάριο τοῦ ξένου ὀφθαλμοῦ καὶ τὴν δοκὸ τοῦ δικοῦ μας. "Ἄν ὅμως δὲν εἴμαστε οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο — τί ἄραγε νὰ εἴμαστε τότε; — θὰ εἶναι προτιμώτερο νὰ σιωπάμε, γιὰ νὰ περισώζωμε τοῦλάχιστο τὴν στοιχειώδη ἀνθρωπιὰ μας...

Διότι ὁ Μοναχισμὸς τοῦ 20ου αἰῶνα — τοῦ πλέον ὕλιστικοῦ αἰῶνα τῶν μέχρι τώρα αἰῶνων — δὲν εἶπε ἀκόμα τὴν τελευταία λέξι του. Κι' ἔχει νὰ πῆ πολλὰ καὶ βαρυσήμαντα στὶς κουρασμένες καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων, ὅπως πολλὰ καὶ βαρυσήμαντα εἶπε καὶ ἔπραξε στὴν μακρὰ ἱστορία του. Ἰδιαίτερα ὁ Μοναχισμὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους — ὅσο κι' ἂν οἱ πολέμοί του προσπαθοῦν νὰ τὸν παραστήσουν σὰν ἓνα μουσεῖο δῆθεν βιβλίων καὶ κειμηλίων — εἶναι μιὰ ζωντανὴ πραγματικότης, ἓνα φῶς ὑπὸ τὸν μόδιον ἴσως, ποὺ μέλλει ὅμως νὰ ἀναλάμψη καὶ πάλι καὶ νὰ στηρίξη τὶς περίφοβες ψυχὰς τοῦ παραπαίοντος κόσμου. Κι' ἂν χρειάζεται ἀπόδειξι ὅτι τὸ Ἁγιον Ὄρος δὲν εἶναι σβυστὸ ἠφαιστειο, ἀλλὰ μιὰ σιγοκαίουσα πραγματικότης τούτη εἶναι ἡ χολὴ καὶ τὸ ὄξος μεσ' ἑστὰ ὁποῖα ἐβύθισαν κατὰ καιροὺς τοὺς ἱεροκατήγορους καλάμους τῶν ὄλοι ἐκεῖνοι, ποὺ ἔγραψαν καὶ γράφουν συκοφαντικὰ κατὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ὑλισταὶ ἐξ αἱμάτων, σκεπτικισταὶ ἐκ πεποιθήσεως, ἐνοχλοῦνται οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ νὰ βλέπουν μιὰ σύγχρονη κολυμβήθρα τοῦ Σιλωάμ, ὅπου οἱ παραλυτικοὶ καὶ οἱ τυφλοὶ ἀνακαινίζονται, κι' ὅπου κι' αὐτοὶ θὰ ἤμποροῦσαν νὰ βροῦν τὴν ὑγεία τους... Χτυποῦν καὶ διασύρουν καὶ δυσφημοῦν καὶ λακτίζουν αὐτὴν τὴν ζῶσα μεσ' ἑστὴν ἀφάνεια τῆς ἀρετῆς πραγματικότητα, ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶναι ζῶσα ἀρετὴ... Γιατὶ ὡς γνωστὸ δὲν ξοδεύει κανεὶς πυρομαχικὰ βάλлонτας κατὰ πτωμάτων. "Ἄς εἶναι ὅμως οὐδὲν κακὸν ἀμιγῆς καλοῦ: Οἱ ἐπιθέσεις αὐτὲς εἶναι ἀπαραίτητες γιὰτὶ προορίζονται, στὴν περαιτέρω ἐξέλιξί τους, τὸν μὲν μοναχισμὸ τοῦ Ἁγίου Ὄρους νὰ ἀναβαπτίσουν «ἐν πυρὶ καὶ πνεύματι ἁγίῳ», τὴν δὲ σύγχρονη γεννεὰ τῶν πολεμίων του νὰ διδάξουν γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ ὅτι «σκληρὸν σοὶ πρὸς κέντρα λακτίζεις»...

Ἄκραθωΐτης

ΑΚΟΜΗ ΚΑΙ ΟΤΑΝ...

Ἐπ' τὴν καρδιά βόγγος πικρός, κανείς ποτὲ ἄς μὴ βγῆ!
Βουβὸς στάσου Καλόγερε στὸν πόνο, ἀκόμη καὶ ὅταν
Γονεῖς, παιδιά, γυναῖκα, βίος, γιὰ σένα -πρὶν- στὴ γῆ
Ἐλπίδα καὶ χαρὰ καὶ φῶς καὶ δύναμις στεκόταν...

*
* *

Ἐβόγγος πικρὸς ἀπ' τὴν καρδιά, κανείς ποτὲ ἄς μὴ βγῆ!
Βουβὸς στάσου Καλόγερε στὸν πόνο ἀκόμη καὶ ὅταν
Μιά ἡρωϊκὴ σου «Ἐξοδο» τὴν ποῦν «δειλοῦ φυγῆ»
Αὐτοί, πού, στὴν Γεθσημανῆ σου ἀμέριμνοι κοιμόταν...

*
* *

Ἐβόγγος πικρὸς ἀπ' τὴν καρδιά, κανείς ἄς μὴ ξεφύγη!
Βουβὸς στάσου Καλόγερε στὸν πόνο, ἀκόμη κὰν
Τὸ παραμῦθι τῆς καρδιᾶς του ὁ ἄλλος δὲν σοῦ ἀνοίγει
Καὶ τῆς καρδιᾶς σου τοὺς παλμοὺς οἱ ἄλλοι δὲν γροικᾶν...

*
* *

Ἐπ' τὴν καρδιά βόγγος πικρός, κανείς ποτὲ ἄς μὴ βγῆ!
Βουβὸς στάσου Καλόγερε στὸν πόνο, ἀκόμη κὰν
Σοῦ καταλύση τὸ φθαρτὸ κλουβί, μιὰ χρυσαυγή,
Τοῦ κόσμου τούτου ὁ Ἄρχοντας - ὁ ἄγγελος Σαταῶν...

Ἄ-ς

Σ Κ Ε Ψ Ε Ι Σ

Ἀπαραίτητον στοιχείον.

Ὁ Μοναχικὸς θεσμὸς, ὡς ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, ἀλλὰ καὶ ἡ σύγχρονος πείρα καὶ πραγματικότης μαρτυροῦσι, ἀποτελεῖ τὰ νεῦρα τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἐμμέσως δὲ καὶ τὰ τοῦ Ἔθνους τοιαῦτα καὶ στοιχείον ἀπαραίτητον πρὸς πνευματικὴν προαγωγὴν τῆς κοινωνίας. Τοῦτο καλῶς κατανοήσαντες οἱ ἀοίδιμοι Βυζαντινοὶ ἡμῶν αὐτοκράτορες, ἐγένοντο ἰδρυταὶ πολυαριθμῶν Ἱερῶν Μονῶν, ἐν ταῖς διασωζομέναις τῶν ὁποίων μετὰ συγκινήσεως μνημονεύονται σήμερον τὰ σεπτὰ αὐτῶν ὀνόματα. Ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἐν μέσῃ Κωνσταντινουπόλει εἶχεν ἰδρῦσει ὑπερεξήκοντα τοιαύτας.

Ἐν αὐταῖς συνετελεῖτο ἡ ἑλληνικὴ χριστιανικὴ διαπαιδαγώγησις τῶν νέων ἢ διατήρησις τῶν προγονικῶν θησαυρῶν, ἢ ἄσκησις τῆς κοινωνικῆς προνοίας, ἢ διαφύλαξις τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως καὶ τῶν ἀγράφων θεσμῶν καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ τόνωσις τῶν χριστιανῶν.

Τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως τῶν Ἱερῶν Μονῶν ἠσθάνθησαν καὶ αἱ προτεσταντικαὶ ὁμολογίαι, αἰτνες κατ' ἀντίφασιν πρὸς τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν, ἰδρῶν τοιαύτας. Ἄλλ' ἔχομεν καὶ σύγχρονον συγκινητικὸν παράδειγμα: Ὡς ἀνεγράφη εἰς τὸν Ἐκκλησιαστικὸν τύπον, εἰς τὴν μαρτυρικὴν Ῥωσικὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ κρυπτῶν ζηλωτῶν νέων χριστιανῶν ἰδρῦθη Μοναστήρι εἰς Κρατικὸν ἀγρόκτημα (Κολχός). Ἴδου τί ἀφηγεῖται ὁ ἰδρυτὴς αὐτοῦ Βόβα: «Κάποια ἡμέρα ἐπῆραμε τὴν τολμηρὰ ἀπόφασιν.. νὰ ἰδρῦσομε ἓνα μοναστήρι. Καὶ τὸ κατορθώσαμε. Τὸ μοναστήρι μας ἦτο ὑπαίθριον, μέσα σ' ἓνα κρατικὸ ἀγρόκτημα (Κολχός). Εἰς τὸ ἀγρόκτημα αὐτὸ καταφέραμε νὰ εἴμαστε μόνον χριστιανοὶ νέοι καὶ ἔτσι μποροῦσαμε νὰ ψάλλωμε, νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ ἐργαζώμεθα. Δυστυχῶς, μετὰ δύο χρόνια, μᾶς ἀνεκάλυπεν ἡ μυστικὴ ἀστυνομία καὶ μιὰ ἡμέρα ἔκαμε ἔφοδο καὶ συνέλαβε ὄλους' μόνον ἐγὼ καὶ ἓνας ἄλλος καταφέραμε νὰ ξεφύγουμε. Ἐλπίζω ὁμως, ὅτι κάποια ἡμέρα θὰ μπορέσομε νὰ ξανασυανατηθῶμε ὅσοι ζοῦμε καὶ νὰ κάνουμε τὸ μοναστήρι μας».

Προσφιλεῖς ἀδελφοὶ Ῥῶσοι μοναχοί, εὐχόμεθα ὀλοφύχως ταχέως νὰ ἐπανδρώσετε τὸ μοναστήρι Σας. Συγχαίρομεν ὑμᾶς διὰ τὸν ἔνθεον ζῆλον καὶ οἰκτείρομεν ἡμᾶς αὐτούς, διότι σεῖς μὲν κτιζετε μοναστήρια εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ὑπὸ τῶν ἀθέων διωκτῶν κατεδαφιζομένων τοιούτων, ἡμεῖς δὲ ἀνεχόμεθα νὰ καταρρέουν αἰωνόβια Ἱεραὶ Μοναί, καυχήματα τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπαραίτητα στοιχεῖα τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν ζωῆς.

«Ζωντανὸν Βυζάντιον»

Ὁ διαπρεπὴς Τοῦρκος Βυζαντιολόγος καὶ διευθυντὴς τοῦ Μουσείου τῆς Ἁγίας Σοφίας κ. Μουζαφὲρ Ραμαζάνογλου, ὅστις μετέσχε τῶν

ἐργασιῶν τῶν ἐν Θεσσαλονίκη Ἡ Βυζαντινολογικοῦ συνεδρίου, ἐπισκεφθεὶς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐξῆρεν εἰς δηλώσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν τύπον «τὴν ἐξαιρετικὴν συμπάθειαν τῶν Ἁγιορειτῶν εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ τὸ Ἔθνος του» εἰπὼν ὅτι μετέβη ἐκεῖ διὰ νὰ ἰδῆ «ζωντανὸν Βυζάντιον» καὶ προσέθηκε: «Τὸ Ἅγιον Ὄρος εἶναι μίᾳ ἱστορίᾳ, πού ζῆ ἀκόμη, ἀλλὰ δυστυχῶς ψυχορραγεῖ σήμερον ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ἀρκετῶν μοναχῶν, πού θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ τὸ συντηρήσουν. Σήμερον εὐρίσκεται εἰς τὸν ἅγιον αὐτὸν τόπον μόνον τὸ ἐν δέκατον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μοναχῶν πού ἔζων ἄλλοτε ἐκεῖ καὶ τὰ κτιρία του εὐρίσκονται εἰς κατάστασιν ἀρχῆς ἐρειπώσεώς των. Ὅλοι σχεδὸν οἱ μοναχοὶ εἶναι ὑπερήλικες καὶ κουρασμένοι. Σχεδὸν ὅλα τὰ μοναστήρια τὰ εἶδα κενά. Ἐὰν δὲν ληφθοῦν ἐγκαιρῶς ἀποφάσεις νὰ βοηθηθῆ τὸ Ἅγιον Ὄρος ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς, θὰ πέσῃ καὶ αὐτὸ μίαν ἡμέραν καὶ θὰ καταντήσῃ ὅπως ὁ Μυστράς.. Διὰ τὴν διαφυλαχθῆ ἡ βυζαντινὴ παράδοσις εἶναι ἀνάγκη τὸ Ἅγιον Ὄρος νὰ ἔχῃ κατοίκους. Ἐπιβάλλεται δὲ νὰ τοὺς ἀποκτήσῃ, διότι μόνον ἐκεῖ μέσα ἠμποροῦν νὰ διασωθοῦν τὸ Βυζάντιον καὶ ἡ Ἐκκλησία».

Οἱ λόγοι τοῦ ἐπιφανοῦς τούτου Βυζαντινολόγου δέον νὰ τύχῃσι προσοχῆς ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων καὶ τοιοῦτοι εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἡ Πολιτεία, ἡ κοινωσία. Τὸ «ζωντανὸν Βυζάντιον» ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ καταντήσῃ ἄλλος Μυστράς, ἤτοι «νεκρὸν Βυζάντιον» διότι ἔχει μεγάλην ἀποστολήν, ἐξερχομένην τῶν ὁρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Μεγάλη θὰ εἶναι ἡ εὐθύνη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ἃν ἐκλείψῃ καὶ τὸ τελευταῖον τμήμα τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ μείνῃ τοῦ ἀπλῆ ἱστορικῆ ἀνάμνησις ὅτι erat quendam, ὡς αἱ παλαιφατοὶ Μοναὶ τῆς Αἰγύπτου, τοῦ Νιτρικοῦ ὄροπεδίου καὶ τῆς ἐρήμου τῶν Κελλίων.

Κρατικὸν ἔρμα.

Μελετῶν τις τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν θαυμάζει τὴν μεγάλην εὐσέβειαν ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, ἧτις παντοῦ μετέδιδε τὴν εὐώδη αὐτῆς ὁσμὴν καὶ ἀπετέλει κρατικὸν ἔρμα. Ἡ μακρὰ τῆς Αὐτοκρατορίας ζωὴ ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην αὐτῆς εὐσέβειαν, ἧτις, κατὰ τὴν θεϊαν Γραφήν, «ὑποὶ ἔθνη» καὶ τῆς ὁποίας βάσις εἶναι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ἀνευ τῆς ὁποίας, κατὰ τὸν Παπαρρηγόπουλον, «οὐδέποτε Ἔθνος ἠὲ δαιμόνησε καὶ ἐμεγαλούργησεν ἐν τῷ κόσμῳ». Τοῦτο παρατηρήθη καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις. Ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας Βικτωρία, ἐρωτηθεῖσα ποῦ στηρίζεται τὸ μεγαλεῖον τῆς Αὐτοκρατορίας αὐτῆς, ἀντὶ ἀπαντήσεως, ἔδειξε τὴν Ἁγίαν Γραφήν.

Ἄλλὰ καὶ ἡ σύγχρονος εὐδαιμών καὶ μεγάλη Συμπολιτεία τῆς Ἀμερικῆς, ἧτις εἶναι ἠγέτης τῶν ἀμυνομένων τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ Κρατῶν καὶ διατρέφει τὴν οἰκουμένην ἐκεῖ στηρίζεται. Τοῦτο καταφαίνεται πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐκ τῆς προσευχῆς, τὴν ὁποίαν ὁ ἐπικληθεὶς ἄνθρωπος τῆς προσευχῆς, νέος πρόεδρος αὐτῆς, δημοσίᾳ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν προεδρικῶν αὐτοῦ καθηκόντων. «Παντοδύναμη Θεέ, εἶπε, ἰσάμενοι ἐδῶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν, οἱ μέλλοντες συνεργάται μου εἰς τὸν ἐκτελεστικὸν κλάδον τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐγώ, Σὲ ἱκετεύομεν ὅπως μᾶς καταστήσῃς ἀπολύτως ἀφωσιωμένους ὑπηρετας τοῦ ἐδῶ συγκεντρωμένου λαοῦ καὶ τῶν ἀπανταχοῦ συμπατριωτῶν των. Δός ἡμῖν, δεόμεθ' ἄ Σου, τὴν ἱκανότητα νὰ διακρίνωμεν εὐκρινῶς τὸ δίκαιον ἀπὸ τὸ ἄδικο καὶ ἐπέτρεψον ἡμῖν ὅπως εἰς τὸ ἐξῆς ὅλοι οἱ λόγοι καὶ τὰ ἔργα μας διέπονται ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν νόμων αὐτῆς τῆς χώρας. Καὶ περισσότερον δεόμεθ' ἄ Σου ὅπως ὅλαι αἱ φροντίδες μᾶς γίνονται δι' ὀλόκληρον τὸν λαόν, ἀσχέτως τάξεως, φυλῆς ἢ προελεύσεως. Ἐπέτρεψον τὴν συνεργασίαν, καὶ εἶθε αὕτη νὰ γίνῃ ἡ κοινὴ ἐπι-

δίωξις ἐκείνων οἵτινες, συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ συντάγματός μας, ἔχουν διαφόρους πολιτικὰς πεποιθήσεις, οὕτως ὥστε νὰ ἐργασθῶμεν ὅλοι διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀγαπημένης μας πατρίδος καὶ τὴν δόξαν Σου. Ἀμήν».

Νομίζει τις ὅτι ἀναγινώσκει προσευχὴν Βυζαντινοῦ Αὐτοκράτορος. Εὐτυχῆ τὰ Ἔθνη, ὅταν ἔχουν εὐσεβεῖς ἡγέτας οἵτινες στηρίζονται εἰς τὴν προσευχὴν, τὸ ἔρμα τοῦτο τῆς κρατικῆς εὐδαιμονίας.

Ἡ μεγάλη δοκιμασία

Αἱ γραφικαὶ καὶ ἱστορικαὶ νῆσοι τοῦ Ἴονίου πελάγους Ζάκυνθος, Κεφαλληνία καὶ Ἰθάκη ἐδοκιμάσθησαν μεγάλως κατὰ τοὺς σεισμούς τοῦ παρελ. Αὐγούστου, οἵτινες ἦσαν οἱ ἰσχυρότεροι τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ 1908, ὅτε κατεστράφη ἡ Μεσσηνία τῆς Ἰταλίας μὲ 83.000 θύματα. Ὑπὲρ τοὺς χιλίους ἦσαν οἱ νεκροὶ, πολλαὶ χιλιάδες οἱ τραυματῆαι καὶ ἡ ὁλότης τοῦ πληθυσμοῦ, ἤτοι 120.000 οἱ ἄστεγοι. Ἡ κατὰ θεῖαν παραχώρησιν γενομένη αὕτη δοκιμασία τῶν ἀδελφῶν μας ἐκίνησε τὸν οἶκτον τοῦ πανελληνίου καὶ ὅλου τοῦ κόσμου, πολλὰς δὲ ἐγέννησε σκέψεις.

Βεβαίως οὐδεὶς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι οἱ τόσοι τραγικῶς δοκιμασθέντες «ἀμαρτωλοὶ παρὰ πάντας ἐγένοντο ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν» (Λουκ. ιγ' 2). Ἐν ὅμως εἶναι τὸ ἀληθὲς καὶ βέβαιον ὅτι τὸ φυσικὸν κακόν, ἐν ᾧ περιλαμβάνεται καὶ ὁ σεισμός εἰσηλθὲν εἰς τὸν «λίαν καλόν» τοῦτον κόσμον διὰ τῆς ἀμαρτίας, τοῦ ἠθικοῦ κακοῦ καὶ ὅτι ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου καὶ φιλόστοργος πατὴρ ἐπιτρέπει αὐτὸ πρὸς παιδαγωγίαν καὶ ὠφέλειαν πνευματικὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἴδου δὲ τινὲς τῶν ἐκ τῶν σεισμῶν ὠφελειῶν. Ἐξεδηλώθη ἡ ψυχικὴ ἀλληλεγγύη οὐ μόνον ἡμῶν πρὸς τοὺς παθόντας, ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ ζύμη τοῦ Χριστιανισμοῦ ὀσημέρα ζημοὶ τὸ ἀνθρώπινον φύραμα καὶ ἐξευγενίζει αὐτό. Ἐδειχθῆ ἡ ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἐπαίρεται διὰ τὰ ἐπιτεύγματά του. Ἐφάνη ἡ ἀβεβαιότης καὶ τὸ μάταιον τῶν ἐγκοσμίων ἀγαθῶν, χρημάτων, οἰκημάτων, κλπ., ἅτινα εἰς δώδεκα δευτερόλεπτα ἐξεμηδενίσθησαν καὶ διὰ τῆς ἐπακολουθήσεως πυρκαϊᾶς κατεστράφησαν. «Εἶχα στὸ ἐργοστάσιο ἓνα πυρίμαχο χρηματοκιβώτιο. Τὸ ἔβγαλα, τὸ ἀνοίξα καὶ τί εἶδαν τὰ μάτια μου; τὰ χαρτονομίσματα εἶχαν γίνει στάχτη καὶ οἱ λίρες ἔλυσαν» ἔλεγε τέως πλούσιος. Διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν δὲ λόγους τοῦ θεοῦ Χρυσοστόμου «ἦλθεν ὁ σεισμός καὶ τὴν ἀνωμαλίαν τοῖ βίου ἔξω πεποίηκε· Ποῦ νῦν οἱ τὰ σηρικὰ περιβεβλημένοι; πού ὁ χρυσός; πάντα ἐκεῖνα οἶχεται καὶ ἀράχνης εὐτελέστερον διεσπάρθη καὶ τῶν ἀνθῶν τῶν ἐαρινῶν μάλλον ἠλέγχθη».

Ἐφάνη ὅτι δέον νὰ ὦμεν ἐτοιμοί, διότι δὲν γνωρίζομεν ποῖαν ὥραν θὰ μᾶς καλέσῃ ὁ Κύριος πλησίον του. Καὶ τέλος ἔφερεν ἐγγίς τοῦ ἐπιβλέποντος ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιούντος αὐτὴν τρέμειν Παναγὰθου πατρὸς ἡμῶν Θεοῦ ἐκείνους, οἵτινες ἦσαν ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροὶ καὶ οἱ ὁποῖοι ἤδη ἐν τῇ θλίψει ἐμνήσθησαν τοῦ Κυρίου καὶ ἤδη προσεύχονται καὶ θέλουσι νὰ ζήσωσι δικαίως καὶ εὐσεβῶς. Καὶ διὰ νὰ κάμωμεν χρηθῶσιν λόγους τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου λεχθέντας εἰς τοὺς σεισμοπαθεῖς Ἀντιοχεῖς λέγομεν εἰς τοὺς προσφιλεῖς ἀδελφούς. «Τὶ ἐβλάβητε πρὸς ὀλίγον λυπηθέντες; Ἄγγελοι ἀντὶ ἀνθρώπων ἐγένεσθε. Πρὸς οὐρανὸν μετέστητε εἰ καὶ μὴ τῷ τόπῳ ἀλλὰ τῷ τρόπῳ».

ΧΡΟΝΙΚΑ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Οικουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Κοινότητος ληφθεῖσαν κατόπιν πρὸς τοῦτο ἐκφρασθεῖσαν ἐπιθυμίαν ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Ἀγιορειτῶν Γερόντων Ἀλεξ. Βατοπεδινοῦ, Πορφ. Δοχειαρίτου, Βασ. Καρακαλλινοῦ καὶ Παντελ. Φιλοθεΐτου, οἵτινες ἐγένοντο δεκτοὶ λίαν φιλοφρόνως ὑπὸ τε τῆς Ἀ. Θ. Π. τοῦ Οἴκου. Πατριάρχου Κου Ἀθηναγόρου καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν Κων)πόλει παραμονῆς τῆς ὡς ἄνω ἐπιτροπῆς, συνεζητήθησαν ἅπαντα τ' ἀφορῶντα τὸ Ἅγιον Ὄρος ζητήματα καταδειχθέντος ζωηροτάτου τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς Ἀ. Θ. Π. τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου.

Διὰ τὴν προώθησιν τῶν ληφθεῖσῶν ἀποφάσεων ἀπὸ τοῦ 1947 καὶ ἐντεῦθεν καὶ τῶν ληφθεισομένων τοιούτων ἐπὶ σοβαρῶν καὶ ζωτικῶν ζητημάτων τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὑπεδείχθη ὁ καταρτισμὸς ἐκ μέρους τῆς Ἱ. Κοινότητος ἐπιτροπῆς ἐξ ἐνὸς ἀγιορείτου, ἐνὸς Μητροπολίτου καὶ ἐνὸς ὑπαλλήλου τοῦ Β. Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

Τέλος διεβιβάσθη ἡ ἐπιθυμία τῆς Ἀ. Θ. Παναγιότητος ὅπως συνεχισθῆ καὶ μελλοντικῶς ἡ πνευματικὴ αὐτῆ ἐπικοινωνία τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν τόπου μετὰ τῆς Μητρὸς Μεγ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ὁ διακαὴς πόθος αὐτῆς ἵνα ἐπισκεφθῆ τὸ Ἅγιον Ὄρος κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς χιλιετηρίδος αὐτοῦ.

Διοικήσις Ἀγ. Ὄρους. Δι' ἐγγράφου αὐτῆς πρὸς τὴν Ἱ. Κοινότητα Ἀγ. Ὄρους, διεβιβάσθη ἡ ἱκανοποίησις τοῦ Β. Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν διὰ τὴν ὀλοπρόθυμον συμμετοχὴν τῶν Ἀγιορειτῶν εἰς τὸν ἔρانون τοῦ Ε. Ε. Σ. τὸ προῖδν τοῦ ὁποίου ἀνῆλθεν εἰς δοχ. 16.992.000.

— Διεβιβάσθη ἔγγραφος ἐντολῆ πρὸς τὰς Ἀστυν. ἀρχὰς Ἀγ. Ὄρους ὅπως μὴ ἐπιτρέπουν εἰς τοὺς διαφόρους προσκυνητὰς καὶ ἐπισκέπτας τοῦ Ἀγιωνύμου Ὄρους νὰ περιέρχωνται τὰ ἰ. σκηνώματα ἐὰν δὲν ἔχουν μεθ' ἑαυτῶν τὸ κατὰ νόμον ἀπαραίτητον διαμονητήριον τῆς Ἱ. Ἐπιστασίας.

— Δι' ἐτέρου ἐγγράφου συνεστήθη εἰς τὴν Ὑποδ)σιν Χωρικῆς Ἀγ. Ὄρους καὶ τὸν κ. Τελώνην Δάφνης ὅπως μεριμνήσουν καὶ ἀποφεύγεται ἢ εἰς τὸν ἰ. ἡμῶν τόπον εἴσοδος ἐπισκεπτῶν φερόντων βραχείας περισκελίδας.

Κρατικαὶ ἀποφάσεις. Ἐδημοσιεῦθη διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου πρὸς κατοχύρωσιν τοῦ «ἀβάτου» τοῦ Ἀγ. Ὄρους ἐπιβάλλεται φυλάκισις 2 μνητῶν μέχρις ἐνὸς ἔτους μὴ ἐπιτροπομένης τῆς ἐξαγορᾶς, εἰς γυναῖκας αἵτινες τυχὸν θὰ ἐπεχειροῦν ν' ἀποβιβασθοῦν εἰς τὴν Ἱ. Χερσόνησον.

— Δι' ἑτέρου διατάγματος ἀπαλλάσσονται τῶν τελῶν χαρτοσήμου αἱ πάσης φύσεως συμβάσεις αἱ συναπτόμεναι μεταξύ τῶν Ἱ. Μονῶν καὶ οἰουδήποτε τρίτου, ὡς καὶ πάντα τὰ λοιπὰ ἔγγραφα τὰ ὑπὸ τῶν Ἁγιορειτικῶν ἐν γένει μοναχικῶν ἀρχῶν ἐκδιδόμενα ἢ λαμβανόμενα.

Ἐκφρασις εὐχαριστιῶν. Δι' ὀλοσφραγίστων ἐγγράφων ἐσφραγισμένων ὑπὸ τῶν ἱ. σφραγίδων καὶ τῶν 20 Ἱ. Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα ἡμῶν Παῦλον καὶ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως Στρατάρχην Ἀλέξ. Παπάγον, ἐξεδηλώθη ἡ συγκίνησις καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἱ. ἡμῶν τόπου διὰ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπιδειχθέν ζωηρὸν αὐτῶν ἐνδιαφέρον.

Ἐπίδοσις τῶν ἐγγράφων τούτων. ἅτινα ἐφυλοτεχνήθησαν καὶ ἐκαλλιγραφήθησαν ὑπὸ καλλιτέχνου μοναχοῦ, ἀνετέθη εἰς ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν Ἁγιορειτῶν π. Μητροπολίτου Κορυθαῶς Εὐλογίου, Καθηγουμένου Ἱ. Κοινοβίου τοῦ Καραβάλλου Ἀρχιμ. Παύλου καὶ Γεροντος Δαυὶδ Κωνσταντινίου.

Ἐπισκέψεις. Τὴν Ἱερὰν ἡμῶν Μονὴν ἐπεσκέφθησαν κατὰ τὸ διαγεῦσαν διήμερον διάστημα οἱ κ. κ. Κ. Καλογερόπουλος τῆς Μηχ. Καλλιεργείας Θεσ/νίκης, Γ. Χατζόπουλος καὶ Κ. Φατοῦρος ἐξ Ἀθηνῶν, Hans Wil. Hebidingen φοιτητῆς Ὀλλανδός, Ἱ. Κυριάκης στρατ. ἱερεὺς, Benedict Sankey Ἄγγλος μοναχός, Χ. Παπαϊωάννου Δικηγόρος ἐκ Θεσ/νίκης, Ν. Παπαδουράκης ὑπολοχαγός, Ν. Πεδιδιατάκης ἱατρός ἐκ Θεσ/νίκης, Ἀρ. Ῥόδος Εἰρηνοδίκης, Κ. Δελήμπασης Δημοδιδάσκαλος ἐκ Πολυγύρου, Ἀξ. Ἀξιότης Δημοδ. ἐκ Ν. Ῥόδων, Χ. Κριμπᾶς Δημοδ. ἐκ Στρατονίκης, Α. Συμεωνίδης ἐκ Ξάνθης, Χ. Λαλένης Καθηγητῆς, Θ. Χατζηγεωργίου, Γ. Μαραγκάκης Ἑλληνας ἐξ Ἀμερικῆς, Ἀρχ. Μπερτόλης ἐκ Ν. Ἀφρικῆς, Α. Κοσμίδης, Ζ. Κατσῶνης, Ε. Ἡλιάδης ἔμπορος καὶ Δ. Χατζηανδρέου δημοσιογρ. ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, Τ. Φουδᾶς ἐκ Θεσ/νίκης, Ἀθ. Γκαζέτας ἀντεισαγγελεὺς Ἐφετῶν Ναυπλίου, Lacarriere Faiguys συγγραφεὺς Γάλλος, W. Joan Edward, B. Gerald & Whiteley Peter Ἀγγλοισπουδασταί, Ἀλ. Μπουσιώτης ὑπόμ. ἐκ Θεσ/κης, Mundhenk Sohan, Mundhenk ΑΙ. καθηγ. Γερμανοί, Θ. Λάμπρος, Κ. Μακρῆς ἐκ Κοζάνης, Paruzelo Alb. Β. Ἱταλὸς φοιτητ., Ἱ. Καλτέκης φοιτητ. ἐκ Θεσ/κης, Χ. Σπύρου Θεολόγος ἐκ Πειραιῶς, Α. Γιαννούλης δημοσιογρ, Νικ. Δημάκος Συνηγῆς ἐ. ἀ. τ. ἀρχηγὸς ὑγ. ἀποστολῆς Ε.Ε.Σ. Βορ. Ἑλλάδος. Ramon P. Toda ἰσπανὸς φοιτ., Cheruzel M. Γάλλος καθηγ. Benardeau X. ἱατρός καὶ Decargreax J. καθηγ. Γάλλοι, Ἱ. Ἀντωνόπουλος δικηγ. Γ. Οἰκονομόπουλος χημικός καὶ Α. Μάλλιος ἀρχιτέκτων ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Χ. Πετικᾶκης δικηγόρος ἐκ Κρήτης.

Δωρεαί. Προσέφεραν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ παρόντος δωρεὰν κυκλοφοροῦντος περιοδικοῦ οἱ κ. κ. Κ. Γκανιάτσας Καθ. Πανεπ, Θεσ/κης 50.000, Γ. Λυριτζῆς Συνηγῆς Β' Σ. Στρατοῦ 50.000, οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Θεσ/κης Παντελεΐμων 250.000. Φθιώτιδος Ἀμβρόσιος 100.000, Κίτρους Κωνσταντίνος 50.000, Ἱ. Καρμίρης Καθηγ. Πανεπ. Ἀθηνῶν 20.000, Π. Γιαννάτος ἔμπορ. Καβάλα 100.000, Γ. Π. Γιαννακόπουλος Εἰσαγγελ. Ἀθῆναι 20.000. Δ. Ἀλεβιζᾶτος Ληξούριον Κεφαλλην. 100.000, Δ. Ζαφείρης Θεσ/κη 20.000, ἀνώνυμος 50.000, Χ. Μανιδάκης Ἀθῆναι 20.000, μοναχὸς Γεννάδιος Τζικιάκης Κρήτη 25.000, Γεφ. Ἰωακείμ Κελλίων Ἀγ. Νεκτάριος Καρυῶν 20.000, Ε. Παπανικολάου Ν. Μουδαῖα 50.000, πνευμ. Ἰωάννης Κατιμιάς Ἱ. Μ. Ἀγ. Διονυσίου Ὀλύμπου 500.000, Ἀρχ. Κ. Ἀρσῶνης Κατερίνη 50.000, οἶκον. Β. Γερολιόλιος, οἶκον. Ἱ. Καλιακούδας, Ἀθ. Σατζούρης Πρόεδρ. Κοινότη. καὶ Γ. Τσούκας Πρόεδρ. Συνετ. Λιτοχώρου ἀνά 50.000, Ἱ. Βασιλάκης Λοῦρες Κρήτης 10.000 καὶ Ἱ. Βελέξης Ἱερισσός 20.000.

Πρὸς ἅπαντας ἐκφράζομεν τὰς εὐχαριστίας τῆς Ἱ. ἡμῶν Μονῆς.

